

SRI THALLAPAKA ANNAMACHARYA

Y.V. Ramana.

Sri Thallapaka Annamacharya, the fifteenth century composer rose to a legend in his own lifetime. Gifted with rare poetic talent and versatility, this simple, pious Telugu composer elevated music from its traditional courtly atmosphere to the cosmic heights where only the purest of the words and ragas interplay. His kirtanas possess innate sweetness, simplicity and grace because they derive their surpassing strength and beauty from his all-surrendered devotion to the Lord of the Seven Hills. His lyrics shorn of verbiage and pomposity are suffused with a rustic charm and cadence and are subtly orchestrated into the motif of the poems—the devotion transcending space and time.

Annamacharya was a poet, devotee and mystic of Andhra Desa of the 15th century that made unparalleled contribution to the religious and cultural heritage of South India. Commencing his compositions at the age of sixteen in 1424 A.D. he continued them till he left this mundane world in 1503 and no less than 32000 hymns in the name of Lord Sri Venkateswara are said to have been composed by him. It is said that there was not a single day passed in his life without his composing at least one song in praise of his Deity, the Lord of Venkatadri. Like the forgotten but never to be forgotten history of the Vijayanagara period to which he belonged, his glorious history was forgotten by the country till recent times. The great works of this saint-poet were discovered and rescued in the recesses of a (dark) cell in the temple of Lord Venkateswara from the copper plates on which they were inscribed and the Tirumala-Tirupati Devasthanams have recovered this great cultural treasure for the country.

The hymns published so far by T. T. Devasthanams are enough to disclose the

magnitude of the master mind which has a thousand brilliant facets like a diamond, in all its varied excellence. They show how Annamacharya was a great musician, poet, devotee, reformer and a mystic.

Annamacharya belonged to a small village called Thallapaka in Cuddapah district. He came from a family of scholars but his early life showed no promise of scholarly attainment, though it was not without devotional leanings. At the age of 16, he visited the temple of Sri Venkateswara. His soul fell in love with Him at first sight and from that moment it continued to be inseparable and everlasting communion with Him. This communion expressed itself in the outpouring of his heart which he called Sankirtanams. Inheriting the poetic talent from his ancestors of the 'Nandavariki' brahmin family to which several great Telugu poets belonged, he transmitted it for two immediately successive generations after him. But the significant fact is that while his successors were undoubtedly great poets he was something more than a poet. He was a Bhakta, a Yogi, a devotee and a mystic.

Annamacharya belonged to the 15th century. It was just the time when there was a clash between Islam and Hinduism resulting in the impact of the one on the other. Particularly in South India it was just a little over a century since the Muslim invasion had taken place. There was the emergence of a new outlook, a new order in the religious atmosphere of the land. A reformist tendency, and a religious fervour characteristic of the adoration of a personal God appeared in a novel form. It is interesting to find that when Annamacharya was singing in South India the glory of his God Vishnu as that of the God of the universe, there was another remarkable devotee Kabir who was singing the glory of God in Northern India inspired by a similar Vaishnava Bhakti. Kabir was born in 1444 and was a contemporary of Annamacharya. Though the two had many superficial differences they had much that was common in fundamentals. Both were mystics in a sense. In the introduction to Tagore's poems of Kabir, Evelyn Underhill defines mystic poetry in the following words:

“The Poetry of Mysticism might be defined on the one hand as a temperamental reaction to the vision of reality, on the other, as a form of prophecy. As it is the special vocation of the mystical consciousness to mediate between two orders, going out in loving adoration towards God and coming home to tell the secrets of eternity to other men; so the artistic self-expression of this consciousness has also a double character. It is love poetry but love poetry which is often written with a missionary intention.” These words apply with equal force to the poetry of Kabir as that of Annamacharya. The hymns of Annamacharya are of two categories (1) *Adhyatma Sankirtanas* and (2) *Sringara Sankirtanas*. In these there is “Love poetry which is written with a missionary intention.” To quote again Evelyn Underhill “It is by the simplest metaphors, by constant appeal to needs, passions, relations which all men understand—the bridegroom and the bride, the guru and the disciple, the

pilgrim, the farmer, the migrant bird, that he drives home his intense conviction of the reality of the soul's intercourse with the Transcendant”. The hymns of Annamacharya abound in all these examples. Every common experience of life formed the theme of his communion with Lord Sri Venkateswara. He and His Lord were the bride and the bridegroom. He realised Him as the all-pervading One. He begged Him for grace. He spoke to Him and listened to Him. He was in direct communion with Him and received His Grace and communicated it to the common man.

Again like Kabir Annamacharya preaches as a reformer the futility of vain forms and rituals. Kabir has poured contempt on the professional sanctity of the Yogi who has “a great beard and matted locks” and Annamacharya points out the importance of genuine devotion as being superior to the external forms. One of his hymns says:

“Neither high birth nor low birth but the understanding of the Truth is the cause of real greatness. The person who is born in a low caste and yet worships the feet of the Lord is greater than the ‘*Somayaji*’ who is well versed in vedic lore but has no devotion to God.

If a person, though belonging to the lowest caste, seeks the all-pervading One, he is greater than the “*Sanyasi*” devoid of *Hari Bhakti*.

He who enjoys the unparalleled Grace of Lord Sri Venkateswara is at once greater than a *Tapasi* who has knowledge and learning but grows only in body and not in the spirit of divine worship.”

It has its kinship with the following utterance of Kabir. “If you have not drunk of the nectar of that One Love what boots it though you should purge yourself of all strains?

The Kazi is searching the words of the Koran and instructing others; but if his heart

be not steeped in that love, what does it avail, though he be a teacher of men?

The Yogi dyes his garments with red; but if he knows not of that colour of love, what does it avail though his garments be tinted?"

Thus there is a kinship of spirit in the mystic nature of Annamacharya and Kabir whose minds are undoubtedly influenced though not in a direct manner by the spiritual atmosphere of the times which were surcharged with thoughts of Sufis like Jalaluddin Rumi and Hafiz and the saints like Ramananda. There is a subtle unity in their philosophies with the marked divergence resulting, of course, from the fact that Kabir was a Moslem by birth while Annamacharya had the inheritance of Hindu philosophy. But both had the inspiration of Vaishnavism preached by Ramanuja the Reformer and Ramananda the Bhakta.

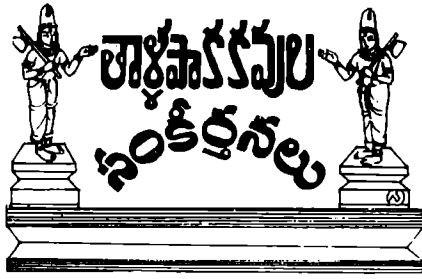
In an age when the embellished form of Kavya or Prabandha was in great vogue in the Telugu country Annamacharya had chosen the popular form of Sankirtana though he had all the literary talent and equipment to write in an ornate form. His compositions would reveal a richness of diction and mastery of style which would enrich any form of literary compositions of high order. He wrote freely in Telugu and Sanskrit. The speciality of Annamacharya's works is that they are a rare combination of fine music, rich poetry and intense love. In this respect Jayadeva may be compared with him. But even here Annamacharya sometimes adds a finer technique to his musical compositions in Sanskrit by the adoption of the additional embellishment of "Prasa" a special feature of Telugu metre, not found in Sanskrit verse or song.

Even if his compositions are to be considered for their literary value Annamacharya's Sankirtanas must be ranked among the

greatest works in Telugu literature. At the same time he wrote in a very simple and lucid and yet popular and soul-stirring language because his writings were the outpourings of his heart intended for the common man of kindred spirit and not for the merely learned. In fact he started a new school of Telugu poetry both in form and content. He greatly enriched the musical lore of Andhra. He was reformer in the literary field, in the artistic field and in the Spiritual field.

Annamacharya was the living example of a Parama Bhagavata.

He loved God and lived in God, and had his being in Him. Every one of these aspects of his life and experience was borne out by his numerous songs. The dawn of his devotion to Sri Venkateswara reads like a miracle tale while its well developed firmness was unaffected by the temptations of royal pomp and power. He lived in the time of Saluva Narasimha who loved him and extended his patronage to him. Annamacharya was provided with all comforts and was allowed to sing the glory of Lord Venkatesa. One day the king chanced to listen to the dance tune of a charming song on Lord Venkatesa by Annamacharya. He requested Annamacharya to compose a similar song in his name. Annamacharya immediately refused to use his talent to sing in praise of man. Narasimha felt humiliated, got wild with him and ordered his imprisonment. Even then Annamacharya would make his appeal to his supreme lord and not to the sovereign that punished him and expressed his firm conviction that the power of Lord Venkateswara would remove all fetters. Immediately his fetters dropped down and the king then realised his mistake and restored Annamacharya to his former position. In an age when poets, scholars and artists craved for royal patronage Annamacharya despised them. He was a "Brahmanistha Grihastha." Brought up by such a father his son donated his own wealth for the renovation of the temple and the tank of his Deity like kings and feudal chiefs.

వింధ్య దక్షిణదేశముల సంగీతశాస్త్రప్రసిద్ధి కాంధ్రులే ముఖ్యులని సంగీతవాజ్మయ పరిశీలనచే దెలియుచున్నది. క్షీత్రయ్య, త్యాగరాజయ్య మొదలగువారి నాంధ్రీతరులు సైతము మెచ్చుకొనుచుండుట ఎల్లరకు విదితమే కదా! వీరు చాల నధునాతనులు. ఇంచుక పూర్వులలో గీతవాజ్మయ కారులందఱవినచో బ్రథమగణ్యులు తాళ్ళపాక కవులు. వారు ముఖ్యముగా మూడు తరములవారు. వారి కుటుంబములోఁ బెక్కుండు గ్రంథకర్త లితరు లున్నను గీతవాజ్మయమునకుఁ బ్రసిద్ధులు కానందున మువ్వరమాత్రమే గ్రహింతుము. తాళ్ళపాకయన్నయ, తత్పుత్తుఁడు పెదతిరుమలయ్య, తత్పుత్తుఁడు చిన తిరువేంగళనాథుఁడు అనఁగాఁజిన్నన్న, వీరిలో నిరువురు దక్కాలచాటుస్తుతులలోఁ జేరువడినారు.

క॥ చిన్నన్న ద్విపద తెఱంగును,
బన్నుగఁ బెదతిరుమలయ్య పదమున తెఱంగున్,
మిన్నుంది మొరసె నరసిం
గన్న కవిత్వంబు పద్యగద్యశ్రేణిన్.

చిన్నన్న యష్టమహాపీఠకల్యాణ, పరమయోగి విలాస ముల ద్విపదలో రచించెను. పెదతిరుమలయ్య పెక్కు చాటు కృతులను “బద” మను పరిభాషగల సంకీర్తనములఁ గూర్చె. వీరివంశములోనే చేరిన నరసింగన్న చంపూప్రబంధములఁజెప్పె నఁట. ఈ నరసింగన్న సుంకసాల నృసింహకవియని సహస్ర దోషదుష్టమగు నాంధ్రకవుల చరిత్రములో వ్రాయఁబడియె. సుంకసాల నృసింహకవి క్రీ. శ. 1470 ప్రాంతములవాఁడు. తాళ్ళపాకనృసింహకవి 100 సంవత్సరముల పిదపన్న వాఁడు. వీరిలో అన్నమాచార్యుఁడు పదకవితా పితామహుఁడనియు సంకీర్తనాచార్యుఁడనియు బిరుదముల వెలసి నట్లెఱుగనగు. అతఁడు కృష్ణరాయలకాలములో వయోధికుఁడై యుండును. సాళువ నరసింహరా జితని ప్రభావముఁబరిక్షింపగా నితని దైవభక్తి యుతనిని సంరక్షించినట్లు కథలు కలవు. పెదతిరుమలయ్య నవ్వుకవి రేఫణకార సందర్భమున స్తుతించె. వీరి గ్రంథ ములన్నియుఁదిరువతి తిరుమల దేవాస్థానాధికారులు ముద్రించిరి. ముద్రించుచున్నారు. వీరి కృతులెల్లఁదామ్రమత్రము

లలోఁజెక్కఁబడి మూఁడు నాల్గేసి పత్రములొక్కటిగ గ్రుచ్చుఁ బడినవి. అట్టి పత్రగుచ్ఛములు సుమారు 3000 కంటె నెక్కుడు గలవు. ఇట్టిపత్రసముదాయములు శ్రీ అహోబలములోఁ గూడఁ గలవని వినుచున్నాము.

సంకీర్తనయనఁగా రాగతాళముల కనుకూలమై గణ యుత్పిప్రాసములచే బద్ధమై, మూఁడు నాల్గైదెనిమిది చరణము లలో నొక్కటితో నొప్పుమి వేదాంత విషయకమో శృంగార రసభావబంధురమో యగుచు భగవంతుని లీలావిభూతులఁ బ్రశంసించు గేయరూప మగువాక్యముదాయము. మహాకావ్య ములును ప్రబంధకావ్యములును బౌధశబ్దార్థగుంభనముచేఁ గేవలము విద్యజ్ఞనులకే హృదయావర్ణకము లగుచుండును. వానిలోని వక్రోక్తిధ్వని చమత్కృతులు ఖండాఖండ శ్లేషో శ్లేషోక్తి త్రేణాతిశయోక్తులును అంతర్లాపిబంధ గర్భ చిత్ర ఛాతుర్యములును సాహిత్యమహాసముద్రమున మునిగి తేలివ వారికిఁ దక్కఁ బామరులకు రంజకములుగావు: నిస్సంగులకు నుపరంజకములు గానేరవు. లంఘిత సంసార సాగరులకుఁబు నర్పంధకములు గావు. గేయప్రబంధములు పామరజనుని సైతము రాగతాళ మహిమచేతను ఆరోహవరోహ విచిత్రస్వర గతులచేతను బ్రసన్న మధుర లలిత వాక్యవిన్యాసముచేతను బుద్ధిక్షేపము గలిగింపకయే మనస్సు నాకర్షించి రసభావ శక్తిచే మనుజుని శాశ్వతముగా భగవద్భక్తునిఁ జేసి కృతార్థ జన్ము నొనరింపఁగలవు. అనఁగా గీత సామ్రాజ్యము మనుష్య నకు జన్మదుఃఖ తరణోపాయమై నిర్వాణ సుఖమునకు నోపాన వం క్రియె మెఱయుచుండును.

మనుష్యుని చిత్తము ప్రాయుకముగా శృంగారవై రాగ్య ములనొకటనో రెంటినోబద్ధమై యాపాతమధురమును బర్యంత పరితాపియునగు విషయసుఖముననో సర్వదుఃఖ నిబర్త డమగు పస్తుతత్వజ్ఞాన విరాగ విచారములనో మునిగి రెంటను దక్కాలమున సుఖ మెఱుంగక సంకల్పశత విధురమనాపరి

శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవి

వేంకటశైల వల్లభుని ముప్పది రెండువేల కీర్తన కుసు మాలతో అర్చించి తరించిన పదకవితా పితామహుడు అన్నమా చార్యుడు. ఆయన కీర్తనలను ఆస్తికజనులకు అందించే ప్రయత్నము ఇంకా కొనసాగినది. ఆ మహాయజ్ఞములో శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాసంస్థలో పరిశోధకులుగా పాల్గొని, కీర్తి నార్జించిన మహానియులు వీరు. సంకీర్తనా మృతాన్ని, తాళ్ళపాక కవుల కీర్తనల సారాన్ని ఈ చిక్కని తెనుగులో అందరూ అందుకోవచ్చు.

తాపమున మలంగుచు ననుక్షణము దుర్దశాకల్లోలములఁద్రోపు
 వడుమఁ దీవ్రరోగపుష్పత్య భీషణమహోమకరముల నొక్కొక
 పాటఁ దప్పించుకొనుచు సంసార మహాసాగరమున మునిఁగి
 తేలుచుండును గదా ! శృంగారము తాత్కాలిక సుఖబుద్ధి
 జనింపఁజేయు. వైరాగ్యము క్రమక్రమముగా నాత్మసంస్కా
 రము నెలకొల్పి యాధ్యాత్మభావనలచేఁగర్కవరిత్యాగ పశ్చా
 త్తాపరూపముల బంధములఁ ద్రెంచివైచుచు సదనుష్ఠాన
 చింతన భజన తపస్సుమాధి మార్గముల దుర్గముగు నపవర్గ
 మునకుఁగొఱివును. సంకీర్తన లీ రెండు తెఱఁగుల విలసిల్లి
 పదార్థశక్తి చే స్వర తాళరాగాలప విమానముల హేయమగు
 నైహిక పంకిల ప్రదేశము విడిపించి యూర్ధ్వలోక విహార
 విలాసములఁ జిత్తముల కొనఁదొంపఁజాలును. ఇందు వైరాగ్య
 హేతుకము లగు గీతముల నాధ్యాత్మ సంకీర్తన లనియు,
 శృంగారభావాను బంధియుగు గేయజాలమును శృంగార
 సంకీర్తనము లనియుఁ జేర్కొందురు.

గూఢార్థైః పరమార్థైశ్చ సంసార సుఖదూషకైః,
 పద్వైర్నియోజితం గీతం సాధ్యాత్మం యోగివల్లభమ్.

అని సోమేశ్వరుఁడు చెప్పెను. గూఢముగాఁ బరమార్థ
 ముల సంసారసుఖానిత్యతఁజూపి యోగులకుఁ బ్రియమైన
 యాత్మానాత్మ వివేక జ్ఞానమును బొసఁగించునది యాధ్యాత్మ
 గీతము. ఇది విరక్తబుద్ధి జనింపనివారి కున్నతప్రలాపముగా
 నుండును. వారికిఁ దరణోపాయ మేది ? నిరంతర భ్రమణశీల
 మగు మనోహరిణము నెట్లు పట్టికట్టుట ? విషయాంధీభూత
 చిత్తమత్తగజమునకు వశీకరణకఠిణి యేది ? మదనమాయా
 గగన విహారవిస్ఫుతావరధర్మం బగు కర్మ శకుంతమునకు
 దీమ మేది ? శృంగారరససంగత గీతగానమే పాశజాలము.
 అదియే గంధ విభ్రామకము కర్ణఙాకనక శృంఖల. శృంగార
 రస మెల్లరసములకు రసరాజముగదా ? మనసును రాగతాళ
 విజ్ఞానమున నెలయించి మృదుమధుర వాక్యములఁ జిక్కబట్టి
 మోహవిలాసముల క్షణక్షణ విజృంభమాణ విలీయమాన నర్తన
 గతులఁ బరిభ్రమింపఁజేసి మదన విద్యుదుద్ద్యోతము మఱి
 పోవఁ జీకటి గ్రమ్మించి నిబిడ నిశ్చల సత్యజ్ఞానమును మెఱ
 యించి పరమాత్మ దర్శనముచేఁ గైవల్యము సాధింపఁగలది
 శృంగార మని దివ్యసూరులు బోధింతురు. అట్టి శృంగార
 విలసనము రెండు తెఱఁగుల వెలయుచుండును. పరచేష్ఠా
 దర్శన శ్రవణరూప మొక్కటియు, స్వాత్మానుభవరూపము
 వేఱొక్కటియునగు. అనఁగా శ్రీకృష్ణలీలనాడి పాడి భజించు
 నపుడు గలుగు రసానుభవము మొదటివర్గము, రెండవది తానే
 నాయకవలె సంతరంగమున సంభావన చేసికొని భగవంతుని
 నాయకునిగా నెంచి సంభోగ విప్రలంభ శృంగారముల నానా
 వస్థలఁజాలువడుచు విరహము నోర్వఁజాలక నిరంతరసన్నిధాన

సమాగమముల నపేక్షించుచు నవరలోక మెల్ల నుపేక్షించుచు
 వివికతావ సముద్రమునఁదత్నాయుజ్యము వడయుటయే.
 మతీయు శృంగారమిరు భేదముల నొప్పుః నాయికా నాయ
 కులు పరస్పరసాన్నిధ్యమున దర్శనస్పర్శనాలింగనాదుల వెల
 యుట యొక భేదము. పరస్పర మెఁడఁబాటునెంది యనురా
 గోత్కర్షణమున నానావిధ శరీరావస్థలు సెందుట రెండవభేదము.
 ఈయెఁడఁబాటు పరస్పర ప్రవాసము చేతను, శోకకారణముగు
 విపత్తుపొందుట చేతను, బ్రథమ సమాగమమునకుఁ బూర్వ
 మీప్నాబలముచేఁ గలుగు నొత్సుక్యముచేతను, నాయకుని
 యందన్యనాయికా ప్రేమ సంగమ చిహ్నములు గుర్తించి
 నాయిక యుపాలంభాది చర్యలఁ బ్రవర్తించుట చేతను
 నాల్గవీతులఁ జెల్లును. దానిని 1. ప్రవాస, 2. కరుణ,
 3. ప్రథమానురాగ, 4. మానశృంగారములని పండితులు
 పేర్కొందురు. ఈ నాల్గు తెఱఁగుల మూడవ నాల్గవభేదములే
 భగవత్సంకీర్తనములఁ బ్రతిపాద్యములు. నాయిక లష్టవిధ
 ముల దశావస్థలలోఁ బెక్కిం ద్రగుదురు. తదనుసారము వర్తనీ
 యాంశములు సహస్ర గుణితములై రమణీయము లగు
 చుండును.

ఆధ్యాత్మిక సంకీర్తనముల జగత్తు మిథ్య, సంవత్సు
 ఖములు క్షణభంగురములు, దేహము నశ్వరము, చేష్టాప్రాభ
 వములు తడిద్విలాసములు, సంకల్ప వికల్పములు బుద్బుద
 పరంపరలు, మనోఽహంకారములున్నావేశములు, కామ క్రోధ
 ములు సన్నిపాత జ్వరప్రలాపములు, అనియు, భగవంతుడు
 సర్వభూతాశయవేది, సర్వవస్త్యంతర్యామి, కల్యాణగుణసంఽ
 న్ముఁడు, మహాకృపాకుఁడు, భక్తలోక మందారుడు, అల్ప
 సంకీర్తన పఠితుఁడు అనియు నుద్బోధించును. నుప్రసిద్ధుడు
 త్యాగరాజు రచించిన కీర్తనలు రామభక్తి ప్రేరేతములై
 యాధ్యాత్మిక భేదమునకుఁ జెందును. జయదేవుని యష్టపదులు
 కమలలోచనుని సంగీతామృతము, మువ్వగోపాల పదములు.
 క్షీత్రయపదములు, శృంగారరసవ్రవర్తితములై యొప్పును.
 జయదేవుని కృతులు సర్వజనరంజనము లగుట విదితము.

సంకీర్తనల లక్షణము తాళపాక కవులే రచించిరి.
 అన్నమాచార్యుడు సంస్కృతమున లక్షణము గూర్చి బెద్ద
 తిరుమలయ్య దాని కా ఖాషలో వ్యాఖ్య విరచించె నందురు.
 రెండును మాకు లభించినవి కావు. ఆ రెండి సమాశ్లేషమునఁ
 జిన్నన్న యాంధ్రమునఁ బద్యరూపమున సంకీర్తన లక్షణము
 వచించె. అందుఁదేలిన యంశ మేమన—

సంకీర్తన యాధ్యాత్మ వస్తుకము లేదా శృంగార లీలా
 వర్ణనము. దానికి ముకుటమునఁ బల్లవి యుండును. 2, 3, 4,
 5, 8 చరణము లుండును. తుది చరణమున భగవన్నామము
 ఒక్కొకమాటు గేయకర్తనామమును గలదు. చరణమున

రెండు పాదములుగాని నాల్గుపాదములుగాని వెలయును. యతిప్రాసములు తెనుఁగు భాషలోని కావ్యములవలెనే నియతములగు. గణములు రగణ మగణాది నియతిలేక మాత్రావృత్తములలో వలె గురువునకు రెండు లఘువుల మానమునఁ బరివర్తము సెందుచుండును. అయినను గేయములు తాళబద్ధములగుటచే గణములు తాళానుసారి న్యూనాధిక్యముల వర్త స్వర తాన గతులచే నక్షరపూరణము కలిగించి తాళమును సంరక్షించును. ఇంక నర్థవిషయమున, శృంగార వైరాగ్య భావములు ప్రసన్నహృద్యములుగా ద్యోతికము లగును. శబ్దవిన్యాసము తత్తదధికారి ననుసరించి సామాన్య జనోపాదేయములు గావున సుకరాస్వయము, జాతీయ వాచకములు, నానుడులు, అల్పగ్రామ్యోక్తులు, పరిహాసకల్పనములు, శిశు జల్పనములు, పునరుక్త చమత్కారము, కాకువిన్యాసకౌశలము, చూర్ణపదరచనము, మౌగ్యవిధంబనమున వైదగ్యప్రకటనావక్రోక్తులు మొదలుగాఁగూడి మెఱుఁగెక్కుచుండును.

తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తన లీ లక్షణములకుఁ బూర్ణలక్ష్యములై మనోహరములగుచుండును. వీరి గేయములు సుమారు 200 రాగముల సప్తవిధతాళములఁ బల్లవిగాక సాధారణముగా మూడు పరణములుగలవియై సాధారణభాషాకౌశలముతోఁ జక్కని లోకోక్తులు జాతీయవాచకములు నెఱయఁగాఁ గొన్ని కొన్ని స్థలముల నమృత కల్పనలతో విరాజిల్లును. ఎట్టి హినరచనయుఁ బాఠకుల పఠనకౌశలముచే మెఱుఁగువెట్టినట్లు ప్రకాశించును గదా ! అట్లుండ భగవత్కీర్తనములును వ్యక్తశృంగార వాక్యములును ద్రిస్తాన శోభితమగు మధుర గాత్రము వీచారవోపస్కృతమై యింపైన రాగతాళములతోఁగలిసినప్పుడు శ్రోతృలోకము పరవశమై క్షణకాలమానంపనమాధిలో నుండుననుట చిత్రముకాదు. తాళ్ళపాక కవులు శ్రీ వేంకటేశ్వర, సన్నిధానమున వీచారినాదముతోడుగా నీ కీర్తనములు పాడి ప్రత్యక్ష నారద తుంబురు మహిమ గన్న మహింద్రసభావిలాసము భూలోకమునకుఁ దెచ్చి చూపిరనుట గాంధర్వవిద్యలో నతిశయోక్తి కానేరదు.

వీరి గేయములు సుమారు 1000 నానారాగములలో నుభయ రసోద్ద్యోతకములుగా మూడు సంపుటములఁ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాధీశ్వరులు ప్రకటించిరి. ఇంక నేఁడెనిమిది సంపుటములు కాఁగలభాగము కాలక్రమమున వెలువడఁ గలవు. కొన్ని గేయముల నిరుతెగలలోఁ గైకొని వాని పరిచితి యింతదనుక లేనివారి కెత్తి చూపుచున్నారము.

అధ్యాత్మకీర్తన 112-వ పుట, 75 సంపుటము 2. శ్రీరాగమున - ఏమిగలదిందు నెంతకాలంబైన పామరపు భోగ మాపద వంటి దరయ.

ఇది పల్లవి - ప్రతిపరణములోని యర్థమున సమర సత్వము గూర్చు భావముగలది (పల్లవి). ఇందు శరీరమెంత కాలము జీవించియున్నను దానిలో ననుభవించు భోగము కేవలము నీచమై రోగపాపభూయస్థమై యిహపరములఁ బాపుననుట.

చరణములు : కొండవంటిది యాస గోడఁబంటిది తగులు బెండువంటిది లోని పెద్దతనము పుండువంటిది మేను పోల్చినను మేడి పండువంటిది రసభావమింతయును.

మేడిపండునకు శరీరముఁ బోల్చిన వేమన - మేడిపండు చూడ మేలిమైయుండును బొట్టివిచ్చిచూడఁ బురుగులుండు - అన్న వస్తుస్వరూప మిచట సంధానము చేయఁదగు.

కంచువంటిది మనసు కలిమిగల దింతయును మంచువంటిది రతి భ్రమతవంటిది మించువంటిది రూపు మేలెంతయును మట్టి పెంచువంటిది దీని ప్రియమేమి క్రాంతి.

ఆకువంటిది జన్మ మడవివంటిది చింత పాఁకువంటిది కర్మ బంధమెల్ల ఏకటను దిరువేంకటేశుఁ దలఁచిన కోర్కె కాక సాఖ్యములున్న గనివంటి దరయ.

దీనిలోఁ గడవటి పరణమున వేంకటేశవర్ణన మాభోగ మనియు, తన్నామము ముద్ర యనియు గ్రహింపఁదగు. పాఁకు - బెల్లపుపాగు అని తోచుచున్నది. జీవమును భోగము లస్థిరము అనుట కుపమానములు సామాన్య జనులకు నిత్య దృష్టములై హృద్యములగుచున్నవి. భ్రమత యన క్రాంతి, భ్రమ. ఆకు - త్వరలో నెండి రాలిపోవునది గదా ! అడవి విశాలమై వాసయోగ్యము కానిది. కొండ-గాఢముగా దృష్టికి నడకకును నడ్డవడునది. గోడ-అవ్వలి పదార్థమును జూపదు. తాను నశించుచుండు. బెండు - ఆకారపుష్టియు, సంతరంగ సారములేనిది. పుండు - నెత్తురు చీముతో లోపల నసహ్యమై బాధ గలిగించును. మంచు - సులభముగా విచ్చిపోవును. మించు=మెఱపు - యౌవన విభ్రమము కొంతకాలమే నిలువ గలదు. శుభములు-పెంచు (పెంకు) వంటివి. ఇట్టి విచారము సేయనగు. ఇందు వ్యాకరణ సంధులు గూడ వదలిపోయినను గ్రామ్యోక్తులున్నను బదకవితలో దోషములు కావని లక్షణకారులు చెప్పిరి.

గీతము-115. కూడువండుట గంజికొకా వేడుకలు గల సుఖము వెదకుటకుఁగాక

కుప్ప నురుచుట కసవుకొఱకా తనువు
 గొప్పయగుటిది మదముకొఱకా
 కొలుచు దంచుట పొట్టుకొఱకా తాఁ
 గులజుఁడౌట మూడుఁడౌకొఱకా
 కొండఁద్రవ్వుట యెలుకకొఱకా
 కొండ యెక్కుట దిగుటకొఱకా.

ఇందు మనుజు శరీర ప్రయోజనము చాల గొప్పది. కేవలము భోగములందే యల్పసారములతో నాయువు పుచ్చుటకుఁ గాదు. శాశ్వత సుఖము నానంపఁదగునని భావము. ఇట్లే యన్ని కీర్తనముల సమన్వయింపఁదగు.

కొన్ని పజ్జుల నుదాహరించెద-

(104) ఎట్టుచేసినఁ జేసెనేమిసేయఁగవచ్చు
 జుట్టుపువ్విరోధంబు సూనాస్తు చెలిమి
 కడుపులోపలిపుండు కడలేనియాస
 తడిపాఁత మెడకొఁత తలఁపు విషయాశక్తి
 గుడిమీఁది తరువుల కులము ప్రాణులకు
 నీడలోపలి యెండ నెలకొన్న బంధంబు
 గోడపై సున్నంబు కొదలేని యెఱుక
 పాడూరిలో బ్రదుకు పాపకర్మపు బుద్ధి
 తాడుపై తపసు తను ధనము ప్రాణులకు
 మంటఁజేసిన బొమ్మ మనికి సంసారంబు
 రెంటికిని గాని వీఠిఁడి కొలువు బ్రదుకు

ఇందుఁ గడుపులోని పుండు- అఱిది కోసి చికిత్స సేయుటకు వీలుగానిది. తడిగుడ్డవేసి చల్లఁగా గొంతు కోయుట- గుడిమీఁది తరువులు పెరిగి దాని సమూలముగా నాశనము సేయును. నీడలోపలి యెండ- సుఖములో దుఃఖము. గోడపై సున్నము పై హఠాత్తయే కాని లోపల మన్ను రాయియు. తాడుపై తపసు-అస్థిరాసనము.

ఇక శృంగార గీతముల స్థావరీపులాకముగాఁ జరచు ర్శితము. ఇందు భక్తుఁడు నాయుకభావము వహించి, భగవంతుఁడు నాయుఁడుగా భజించుటయే ముఖ్యచమత్కృతి. ఇట్టి చాతుర్యము ద్రవిడ దివ్యప్రబంధములలోను శృంగార గర్భములుగా నాధ్యాత్మగీతములు తాయుమానవర్, మాడిక్య వాచకర్, అరుణగిరినాథర్ మొదలగు ద్రవిడ గీతకర్తలు స్థిరమయిన వైరాగ్యము ప్రేరేపింపఁ జక్కెరపూసిన యోష ధమువలె శృంగార చేష్టావర్ణనా గర్భముగా జీవాత్మ పరమాత్మ సంబంధమును మామూప్రపంచ స్థితియు నస్థిరతయు వ్యర్థ జీవికాభోగంబును మొదలుగా జీవలోక నిరసనము వర్ణించిరి.

శృం-సంకీర్తనలు సఁపుటము 31-45 (పుట 31).

వల్లవి- చాలుఁ జాలును భోగసమయమున మైమఱపు
 పాలువడునట యేటి బ్రదుకురా యోరి

చరణము-1. ఇందుముఖి నినుఁ గౌఁగలించి లోపలిజగము
 కందునని బిగువు గౌఁగిలే వదలె
 హిందై నవారితోఁ బొసఁగఁ గౌఁగిటఁ జీర్చఁ
 బొందు గాదట యేటి హిందూరా యోరి ||

ఇది విష్ణువక్షాస్థలవాసిని యగు లక్ష్మీవాక్యము- అఖిలోదరుఁడగు దేవుని బిగ్గఁ గౌఁగిలింప సాధ్యమా? లోపలి భూతములకు క్షేమమా? సవత్స్వియగు లక్ష్మికి లజ్జాకరము గాదా?

2. నెలత నీ వాలుగన్నులు మూసి జగమెల్ల
 గలయఁ జీకట్లయిన గ్రకుఁకన వదలె |
 వలచి నంగనలు తమ వలసిన విలాసముల
 వలను నేరువ నిడేటి వలపురా యోరి ||

ఇందు సూర్యచంద్రులు నేత్రములుగాఁగల భగవంతుని కన్నులు శృంగారచేష్టగా మూయ జగమెల్లఁ జీకటివడి నాయు కుని ముఖసౌందర్యానుభావములు గానరాక యంతరం గానురాగ వికారములు దోవవయ్యె. ఇదియా ప్రత్యనురాగ ప్రదర్శనవిధము :

3. కొమ్మ నీ వురముపై గోరు దివియుచు నాత్మ
 నిమ్మైన ననుఁదాఁక నిద్దఱఁదాఁకె.

ఇందు నఖక్షతక్రియ నాయకునకు గాధముగా నుత్తరోత్తరానురాగోత్కర్షార్థము సేయఁగా నది వ్యక్తమై సవతి యగు లక్ష్మికిఁ దగిలె. ఏమి యిట్టి చేష్ట హాస్యాస్పదమయ్యె. ఈ గీతమున నాలింగన నఖక్షణాదులు శృంగార విలాసము లయినను లోన భగవంతుని యప్రమేయత్వము ప్రస్ఫుట మగుచున్నది. సంపుటము 31-52.

వల్లవి- వెఱుతుమయ్యా సొంపు వేఁటకాఁడ

తరితీపుసేసి మమ్మింతటనె యేఁచేవు ||

చరణము-1. ఊటవింటఁ గప్పురాన నుబ్బి నన్ను నేసేవు |
 యింటి వా రెవ్వరుంట యెఱుకగవు |
 కంటిమె నీ యదలింపు కరఁగి నేఁ బైకొన్న |
 వెంటవెంటఁ దిరుగాడి వెతలఁ బెట్టేవు ||

అహో! నివు భక్తుల నాకర్షించు విద్య చక్కగా నేర్పి తివి. కర్పూరపుటుండలు కొట్టినట్లు వారు సుఖప్రవృత్తులు చూపి జీవము నెలయించి సమీపించినప్పుడు దవ్వు తొలఁగి పోవుచు “వేదాంతములకై న వెదక నందని” గతిగా మమ్ము

భక్తుల వ్యథ పెట్టెదవు. శృంగారమున మా యింట నత్తమామలు మగఁడు మొదలగువారిఁ జూడక వచ్చకవృరపుటండలు విసరివై చెదవు-అని.

2. పేరిలివై యేడనైన పేరుకొని పిలిచేవు।
యేలిన వారెవ్వరుంట నెఱుఁగవు।
శాలిమి మీఱఁగ నీ చిత్తములో మెలఁగఁగఁ
గాలుద నీయక యింత కాఁకలఁ బెట్టివు॥

ఇందు మాకు లౌకిక ప్రభువులు మీ మీఁది ధ్యానముచే వారి వనిసేయకున్న మమ్ము శిక్షింతురు. నీ నామాకర్షణముచే లౌకికధర్మము వదలుట ధర్మముగాదు గదా. లేక వదలి నీ యందె లయించి యానందింత మన్నచో నీమేషమాత్రమైన మనస్సు చలింపక నిలుచునట్లు లొనఁగూడలేని నీ సాయు జ్యము మాకంత ఫలప్రదము గాదయ్యె. లోకధర్మమును వస్వీకరించినగాని నీ కైవల్యము లభింపదు. లోకమునకు దాసులమైనచో నీ కలయిక మాకుఁ గానరాదు. శృంగారార్థము సుగమము. నాయకు లనురాగద్యోతకము లగు మాటలు వలుకుట సహజము కావునఁ జేరివని - వలికె. “మగల పొల్లలు నాండ పొల్లలు” శృంగారములో విదితములని యొక కవి వచించె.

(35) వల్లవి- ఉరులేని పొలిమేర పేరుపెంపులేని బ్రదుకు
గారవంటు లేని ప్రియము కదియ నేటికే॥

ఇది వల్లవి- ఇందు నాయక తన చెలికత్తెతోఁ బ్రత్యను రాగ చేష్టలులేని నాయకుని ప్రీతి యేల యని విరక్తభావము చూపుచున్నది. ఆద్యంత సంస్థానములు లేని భగవత్స్వరూ పమేమని ధ్యానించి పొందఁగల నని భక్తుని వాక్యము. దైవము తోడియకున్న నా పురుషకార భక్తి యేమి సేయ గలదు?

చరణము 1. ఉండరాని విరహచేదన యుండని సురత
సుఖమేల।
యెండలేని నాటి నీడ యేమి సేయనో;
దండి గలుగు తమక మనెడు దండలేని శాలిమేల;
రెండు నాకటి గాని రచన ప్రియము లేటికే.

నా విరహము నిలుపొవకున్నది. కేవల సంకల్ప రూప మగు సంభోగము సుఖమా? ఉత్తనీడయే యున్నయెడల నెండ నెవ్వఁడు గోరదు. అది గదా జీవుల కుజ్జీవనకరము; అట్టి కేవల మెడఁబాటిల, సంకనుఖముకదా చిత్తాహ్లాదదాయి. ఆన మెండైన నేమి కోరికలెంతకాల మోర్చి యుండు. ఇరువుర సమాగమములేని వ్యర్థప్రియ వాక్యము లేల? భగవత్సంధా నేచ్చ బలీయమై విజృంభించియున్నది. దైవవగ్రహణేని శామనవృత్తి యెంతకాలము చెల్లెడు. కైవల్యేవ పూర్ణమై

యున్నను వట్టిసంకల్ప మేమి సేయును? భగవత్ప్రాయు జ్యము కదా భాగ్యసీమ. వ్యర్థములైన చదువులు శాస్త్రము లేల? క్రియ గదా ముఖ్యము.

(188) వల్లవి- ఏమి సేతు నయ్య నీ వింతటి నాయకుఁడవు।
మోము చూచి తొలి నీకు మోహించినదానను॥

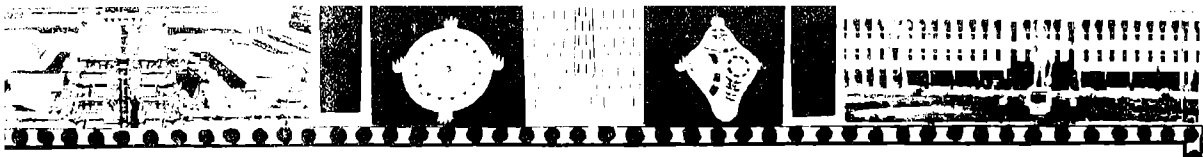
నే నేమి సేయుదు? నీ ముఖసౌందర్యము గాంచి నిన్ను వలచితి. నీవు ధృష్టనాయకుఁడవు.

చరణము 1. వలపించవలె నొండె వశము గాకుండితేను।
చెలరేఁగి ప్రియముయనఁ జెప్పవలెను।
పిలువనంపఁగ వలె బిగిసి రాకుండితేను।
కొలుపునకు వచ్చి కొంత కొసరఁగా వలెను॥

ఓ నాయకా! నన్ను వలపించి నా వలపుగాన నీకు వలను లేగేని ప్రియవాక్యముయన నాడరాదా? నీవు పిలిచి నపుడు నేను బిగించియున్నను గొలుపులో నన్నుఁ గసరి కొసరకపోతివి. ఓ దైవమా! నీ సృష్టి చమత్కృతిఁ జూపి భక్తపరాధీనుఁడవైనను నీ దాస్యమునకు గ్రహింపకపోతివి. పోనిమ్ము. నీ ప్రియమైన నామార్గముల కీర్తనలైన వినునట్టి భాగ్యము నాకొనగూర్చువా? కామకోధాదుల మునిఁగి నీయందు శుభభావము నాకు లేనప్పుడు నా మనస్సు నాకర్షించి తత్త్వము చెప్పి చూపి నీ యధీనము చేసికొనవా? నా ప్రయ త్నము పరిపూర్ణము కాకున్నను నీవేల ప్రోత్సహింపవు? సంపూర్ణముగాఁ బురికొల్పు మంచదికాదని తోచినచో నీ మంగళ వాక్యములు గీతములు నీ చరితములు విన నా కానందము గూర్చు రాదా? నేను దామసుఁడను- అని భావము.

ఇట్టి శృంగార వైరాగ్యములు రెండును దులదూఁగుచు నంతరంగ పరిపాకమునకు హేతువులై జన్మ జీవితఫలము సూపుచు సాయుజ్య సామ్రాజ్యమునకు సోపాన పక్షివలె నున్నవి. గ్రామ్యోక్తులని కాని సంధులు తప్పెనని కాని తేలిక భాషయని కాని వ్యంగ్యార్థములు వాచ్యములయ్యెనని కాని దోషము లిందారోపింపఁ దగదు. ఇవి మహాసభలలోఁ గాని విద్యత్ఫలహ సంకటములలోఁగాని, రసభావవిచార చర్చలలోఁ గాని దోషజ్ఞుల విమర్శక సంఘములలోఁగాని చదువుటకు వ్రాసినవి కావు. ఏకాంతముగా లోకచర్యలకు విరక్తుడై యాత్మ సంస్కారము సెంది శాశ్వతసుఖము నపిక్షించు పురుషునకు రచించినవి. వానికి డుక్కళ్ళో కరణే యేల? వస్సుశమేల? ద్వంద్వ మేల? ద్విగు వేల? స్థాయిరస మిచ్చగించు మహానుభావులకు వ్యభిచారభావము లేల? అని యీ గీత సౌందర్యము వేఱు దృష్టితో గ్రహించి యానందింపఁదగు. ఎంతైనను జెప్ప వచ్చు, వ్రాయవచ్చు-శక్తుఁడెవ్వఁడు? కాలమెక్కడ? లోకము మూఢముకాదు; స్వయంత రణో పాయ ప్రవర్తిగావునఁ “సంక్షిప్తవస్తు రమ్యైర్మే న కదాచి ద్విరజ్యతే” అన్న మహా కవి వాక్యము స్మరించుచు నతిప్రసంగము పరిహరించెదము.

పూర్వము మన విజ్ఞానమును రక్షించి, ప్రోత్సహించి, పోషించిన సంస్థలు రెండు. రాజాస్థానములు, దేవస్థానములును. సర్వం కృష్ణార్పణమస్తు అనేభావం జీవిత మూల సూత్రంగా గ్రహించిన మనవారికి సంగీత సాహిత్యాదులు కూడా భగవత్పరంగా పరిణమించడం ఆశ్చర్యాస్పదం కాదు. అందుచే మధుర, కాంచీపురి, తంజనగరము ఇత్యాది పుణ్యస్థలములు విజ్ఞాన పీఠములుగా వికసించినవి. దేవస్థానములు లలితకళ లన్నింటికి కేంద్రములై నవి. ప్రజల ఆధ్యాత్మిక పిపాసనేగాక, సాందర్య పిపాసనుకూడా తీర్చడానికి ఏర్పడినవి దేవాలయములు.

ఒకప్పుడు మన శిల్పనిపుణత్వము, చిత్రరచనాసామర్థ్యము, నాట్యకళలము, సంగీతప్రతిభ, సాహిత్యపరిణామము అసమానములై ఉండినవి. శిథిలమై, జీర్ణమైపోయిన మన సంస్కృతిని పునఃప్రతిష్ఠ చేసి, పోషించి, ప్రోత్సహించి, ఆదరించే బాధ్యత దేవస్థానాధికారులపై నున్నది. పూర్తిగ సంప్రదాయము నశించిన వెనుక చింతిస్తే ప్రయోజనము లేదు. తక్షణమే ఒక మ్యూజియం చిత్రశాలతో సహా స్థాపించవలెను.

సంకీర్తన వద్దతి కితడు సృష్టికర్తగా కనబడుచున్నాడు. వాగ్గేయకారున కుండవలసిన లక్షణము లన్నియు నితనికి గలవు. ఛందోవ్యాకరణాది శాస్త్రజ్ఞానము, సంగీతశాస్త్ర పాండిత్యము, ప్రతిభ, ఉచితజ్ఞత, చిత్రార్ధిత అన్ని మూర్తి భవించిన వికసించుండు.

సంకీర్తనములంటి చులకనగా చూచుట కొందరి మతము. సంకుచిత దృష్టియే దానికి కారణము. సంకీర్తనములు, గేయములు ఉత్తమసాహిత్యానికి చేరినవే. నిస్సందేహముగ కీర్తనలో ఉన్న ఏకాగ్రత ఇతర కావ్యరూపములలో లభించదు. అందుచేతనే కీర్తన అత్యంతానందదాయకము. సంకీర్తనములో సంగీత సాహిత్యములు మిళితమై యుండుటచే ఆకర్షణశక్తి హెచ్చు. కీర్తన హృదయతంత్రులను స్పందింప జేయునట్లు పద్యగద్యాదులు చేయనేరవు.

“నాహం వసామి వైకుంఠే న యోగిహృదయే రవా, మద్యక్తాయత్ర గాయంతి తత్ర తిష్ఠామి నారద.” అనే శ్లోకంలో సంకీర్తనకు మన పూర్వులు ఒసగిన ప్రాధాన్యం విదిత మగుచున్నది.

సర్వతో ముఖ ప్రతిభాశాల అన్నమయ్య

అన్నమచార్యుడు పరమభక్తశిఖామణి, మహాపండితుడు, ఉభయ భాషావేత్త, రసికాగ్రగణ్యుడు. సంగీత సాహిత్యములు రెండింటను జ్ఞాన్మత్యము సంపాదించి ఆ రెండును శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు దారపోసి ధన్యుడై నవాడు.

ఈ మహనీయుడు ఆంధ్ర సంస్కృత భాషలలో అనేక గ్రంథములు రచించెను. అంద నేకములు నామమాత్రావ శిష్టములు. తెలుగులో పండ్రెండు శతకములు, నానా ప్రబంధములు రచించెనట. సంస్కృతమున శ్రీ వేంకటాచల మాహాత్మ్యము, సంకీర్తన లక్షణము వ్రాసినట్లు తెలియుచున్నది. అయినను ఆయన కీర్తికి ముఖ్యాధారము ఆయన చెప్పిన సంకీర్తన సంచయమే. సంకీర్తనాచార్యుడని, పదకవితా పితామహుడని, హరికీర్తనాచార్యుడని అతని బిరుదములు. ఆధ్యాత్మిక శృంగార మార్గములలో పెక్కువేల సంకీర్తనములు చేసినాడు. ఆంధ్ర ద్రవిడ కర్నాటక భాషలలో

అన్నమయ్య కీర్తనలు భక్తిపూరితములైనను అన్ని రసములూ చిప్పెలుతూ ఉంటవి. శృంగారము ప్రధానరసము

డా॥ పాకాల వేంకటరాజమన్నార్లు
(మాజీ చుద్రాసు ఉన్నత న్యాయస్థానపు ప్రధాన న్యాయమూర్తి)

పదకవితా పితామహుని సంకీర్తనలు తిరుమల తే పరిమితం కారదని. ఆస్తిక జనులందరికి చేరేలా వివిధ రూపాలలో ప్రయత్నాలు సాగాలని. ఆనాడు వీరు ఆశించినది, ఈనాడు ప్రచురణ, ప్రసార కార్యక్రమాల రూపంలో విస్తృతి దాల్చటం కలలు వండటం లాంటిది. లౌకిక జీవనము రస దృష్టికి ఆటంకము కాదని, వీరు దేవస్థానము ప్రారంభించిన అన్నమయ్య ఆరాధనోత్సవాల ప్రారంభనభలో ఇచ్చిన తమ అధ్యక్షభాషణములో నిరూపించారు.

గాన ఎక్కువగా పోషించినాడు. సంభోగ, విప్రలంభములు రెంటును రసప్రకరణములో వివరింపబడిన అన్నియవస్థలను వర్ణించినాడు. శృంగార కీర్తనలు శ్రద్ధతో వరిశీలించిన అలంకార శాస్త్రములలోని లక్షణములకు మంచి లక్ష్యములు లెక్కలేనన్ని దొరకును. ఇతర రసముల కొకటి రెండు ఉదాహరణములు. బీభత్స భయానక రసములకు ఈ సంకీర్తనము వినుడు. తురుష్టులు జరిపిన దౌర్జన్యమును వర్ణించుచున్నాడు.

తతిగాని యీపాటు దైవమా విచారించవే
కతలాయఁ జెప్ప నేడు కలికాలమహిమా ॥

తుటుములై భూసురుల తుండెములు మొండెములు
యిటువలె భూతములు యెట్లు మోచెనో
అటు బాలుల రొదలు అకాశ మెట్లోచెనో
కటకటా యిట్లాయఁ గలికాలమహిమా ॥

అంగలార్చే కామినుల యంగభంగపు దోష
లింగిజాన మింట సూర్యు డెట్లు చూచెనో
హింగు నానాజాతిచేత భువన మెట్లానెనో
కంగి లోక మిట్లాయఁ గలికాలమహిమా ॥

అరుదు గోహత్యలు సేయగ దూడ లంగలార్చ
సరి ధర్మదేవ తెట్లు సమ్మతించెనో
పరధన చూఱ కెట్లు పట్టాయనో లక్ష్మి
కరుణ యెం దడగెనో కలికాలమహిమా ॥
తలలు వట్టిడువఁగాను తల్లులు బిడ్డలవేయ
తల పెట్టుండెనో యంతర్యామికి.
మలసి ముక్కులుగోయ మరుడెట్లు వోరిచెనో
కలకలే ఘనమాయఁ గలికాలమహిమా ॥

హాస్యరసాని కొకటి రెండు నుడుగులు :-

తన సంకీర్తనలనుండి భావములను, ఛాయలను అపహరించిన వారిని దూషిస్తూ, చెప్పినది.

వెఱ్ఱులాల మీకు వేడుక కలిగితేను
అఱ్ఱువంచి తడు కల్లంగరాదా ॥
ముడిచివేసినపువ్వు ముడవ యోగ్యము కాదు
కుడిచివేసిన పులై కుడువగా గాదు
బడి నొకరు చెప్పిన బ్రతి చెప్పబోతేను
అడరి శ్రీహరికి నది అరుహముకాదు ॥

వైష్ణవుడంటే ఎవడో అని కొన్ని సంకీర్తనములలో అన్నమయ్య వర్ణించిన గుణములు గాంధీ మహాత్మునకు ప్రియమైన “వైష్ణవజనతో తేనే కహియే” అనే పాటలోనివే.

“మదమత్పరము లేక మనసు పేదై పోవ
పదలిన యాసలవాడు వో వైష్ణవుడు ॥”

మ రి యు,

ఏకులజుడై ననేమి యెవ్వడై ననేమి
అఁకడ నాఁకడ హరియెఠిఁగినవాఁడు

బాతిభేదములు వ్యర్థములని నమ్మినవాడు అన్నమాచార్యుడు.

విజాతులన్నియు వృథా వృథా
అజామిఱాదుల కదియే జాతి ॥

అని ఘోషించినాడు. ఈ విషయములను గురించి ఒక్క కీర్తన —

యెక్కువ కులజుఁడై న హీనకులజుఁడై న
నిక్క మెఠింగిన మహానిత్యుఁడే మనుడు ॥

ఒక గొప్ప సంకీర్తనములో అన్నమాచార్యుడు వేంకటేశ్వరుని పలుమతముల వారు పలుదెఱగుల ఛావించి పూజించిన రీతి వివరించినాడు.

“ఎంతమాత్రమున నెవ్వరు దలచిన
అంతమాత్రమే నీవు
అంతరాంతరము లెంచుచాడ
బిందంతె నిప్పటి యన్నట్లు ॥

కొలుతురు మిము వైష్ణవులు కూరిమితో విష్ణుండని
.....

యీవల నే నీ శరణనియెద నిదియే పరతత్వము నాకు ॥”
ఈ సత్యమే శ్రీ కృష్ణ భగవానుడు గీతలో ఇట్లు పలికినాడు.

“యో యో యాం యాం తనుం భక్తక,
.....”
మమ వర్తానువర్తనే మనుష్యాః పార్థ సర్వశః ॥

భాషను గురించి ఒక మాట. అన్నమాచార్యుడు తన సంకీర్తనములలో పెక్కుచోట్ల వాడుకభాషనే ఉపయోగించినాడు. గ్రాంథికభాష వ్రాయలేక కాదు. వాడుకభాషలో ఉన్న జీవమే దానికి కారణము. గ్రామ్యం అన్న ఆక్షిపణకు సమాధానం ఆయన మనుమడు చినతిరుమలయ్య పద్యంలో ఉన్నది.

జగతిఁ గడుఁ జెల్లు బళ్లె
నగి నగి భాషించునట్టి నానుడి పలుకుల్
తన దన రహించెడుఁ బువ్వుల
సొగ సుడుగన్ బిసికి కంపు సూపిన భంగిన్ ॥

అన్నమాచార్యుని కీర్తనలు తిరుమలచార్యుడు వర్ణించినట్లు -

చక్కెరై చవి చూపి జాజులై జావి చల్లి
నక్కజపు మాతు వజ్రాలై మెఱసీని ।
నిక్కుటద్దములై మా నిలుపు నీడలు చూపి
నక్కర తాళ్ల పాక అన్నమయ్య పదములు ॥

ఈ సంకీర్తనములు ఆ రోజుల్లో ఉత్సవకాలములోనేగాక అనుదినమును స్వామి సన్నిధిని పొడుచుండిరి. కాని ఇప్పుడా సంప్రదాయము నశించి పోయినది. ఈ సంకీర్తనములను మరల ఒక్క తిరుపతిలోనేగాక ప్రతి విష్ణుదేవాలయములోను పాడునట్లు ప్రయత్నము సల్పవలెను. అంతేగాక గాన సభలలోకూడా సంకీర్తనము చేయునట్లు గాయకవర్యులను ప్రోత్సహించుట అవశ్యకర్తవ్యము. *

అన్నమాచార్యుని కవిత

తెలుగు వాఙ్మయపు చరిత్రలో పదునైదవ క్రీస్తు శతాబ్దము ఒక ప్రధాన ఘట్టం. కవితాకన్యక ముగ్ధమై అనందిగ్ధమైన కౌమార వయోమాధుర్యమును మీరి, తొలి ప్రాయపు తళుకులు, అందరినీ ఆకర్షించు బెళుకులు నేర్చుకొను కాలమిది. నిర్లక్ష్యపు నెరసులు, పలుకుల బిరుసులు నిండిన రచన లప్పటివి. భావములలో ప్రశాంతి కంటి, నెమ్మది కంటి, ఆత్రమూ, ఆవేగమూ ప్రబలంగా తోచిన వాతావరణ మిది. కవులకు లోకకల్యాణానికంటే ఆత్మకల్యాణంలో అభినివేశ మెక్కువ; తపస్సుకంటే ధీరత్వం ప్రబలం. కనికరముకల ఆచారత్వానికన్నా ఆగ్రహంతో నిండిన ఆచార్యపుంస్త్యం ఎక్కువ వ్యాపించిన జీవిత మప్పటి కవీశ్వరులది. పాల్కురికి సోముడు, నాచనసోముడు మొదలైన వా రా రాధించిన ఈ కవితామార్గము బమ్మెర పోతన్న, శ్రీనాథుడు, పినవీర భద్రుడు మొదలగు మహానుభావుల రచనలలో పండింది. తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు ఈ అగ్రగణ్య పంక్తికి చేరిన వాడు.

ఒక విధంగా చూస్తే ఆ పంక్తిలో ఇతడే అగ్రగణ్యుడనవచ్చును. తెలుగులో పదకవిత్యం రచించిన వారిలో ఇతనికంటే ప్రాచీనులు మనకు గోచరింపరు. గేయ కవిత మనుష్యులకు సహజమై పరమ ప్రాచీనమైన రచన. నిజమే కనుక, ఇతర భాషలవలె తెలుగులోనూ అనాదిగా పాటలు రచించిన స్త్రీ పురుషులు ఎందరో ఉండి వుంటారనేది సంభావ్యమే కానీ, అవన్నీ కాలగర్భంలో మారుగునపడి పోయినవి. ఉన్నవాని కాలప్రమాణం మనకు తెలియదు. కృష్ణ మాచార్యుని సింహగిరి వచనాలు అన్నమయ్యకు ముందే పుట్టినా అవి గేయరచనలే ఐనా, అవి అంగాంగి విభాగం లేక అఖండ గద్యధారగా, గేయగంధులుగా మాత్రమే ఉన్నవి. ఆ గాన గంధం కూడా మనదాకా రాక ఎప్పుడో అంతరించింది. పదునైదవ శతాబ్దానికి కొంచెం ముందుగా కన్నడ భాషలో, ముఖ్యంగా వైష్ణవదాసుల రచనలలో పదకవిత ఒక అచ్చు కట్టిన స్వరూపాన్ని సంపాదించుకొని నిలిచింది. ప్రాచీన సంగీత లక్షణ గ్రంథాలు చూస్తే, ప్రబంధా అనబడే గేయ రచనలు మనదేశంలో అసంఖ్యాకంగా ఉండేవనినీ, రాగం, తాళం, శబ్దం, అర్థం, సందర్భం మొదలైన వాటిని బట్టి ఆ రచనల్లో ఎన్నో భేదంలేని విభాగాలు ఏర్పడి వుండేవనినీ

తెలియవస్తుంది. ఆ చాదస్తాలన్నీ వదిలిపెట్టి, సుప్రసిద్ధమైన దేశిరాగాలలో, సుగ్రహమైన అయి, తాలాలలో నిబంధించి సులభీకరించిన రచనలే పదాలు.

పదానికి రెండే అంగాలు. పల్లవి, చరణం. అర్థాన్ని బట్టి చూస్తే ముఖ్యమై కేంద్రీభూతమైన అర్థం పల్లవిలో ఉంటుంది. దాని విస్తరణమే - వివరణమే చరణంలో నిబంధింపబడుతుంది.

‘ఎండగాని నీడగాని యేమైనగాని
కొండలరాయడే మా కులదైవము’

అనేది పల్లవి. ఈ అర్థాన్నే వేరు వేరు శబ్దార్థాలతో పెంచి, పెద్దచేసి-

‘తేలుగాని పాముగాని దేవపట్టయినగాని
గాలిగాని ధూళిగాని కాని యేమైనా,
కాలకూట విషమైన గ్రక్కున మ్రింగిన నాటి
నిలవర్ణుడే మా నిజదైవము’

అని రచించింది చరణం. పల్లవి భావం ఒక వాక్యంలో ముగియకపోతే రెండవ వాక్యాన్ని అనువల్లవిగా చేర్చి

శ్రీ రాళ్ళవల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

రచనచేరు, దానిని గానం చేయటంచేరు. ఏనాడో కవి నూచించిన రాగస్వరూపాలు మాయమైతే, వాటిని పట్టుకోవటం నిజంగా ఒక మథనప్రక్రియ. అన్నమాచార్యుని సారస్వత క్షీరసముద్రాన్ని ముఠించి, దేవస్థాన సహాయోగములో స్వరసంపుటాలను వెలువరించి ఈనాటి సంగీతానికి రాగామృత తర్పణము చేసిన మహామనిషి ఈయన. ఆయనకు ఆస్థానవిద్వాంస పదవినిప్పించి, మరునాడే వేంకటేశుడు తనవద్ద శాశ్వతముగా నిలుపుకోవటం కాకతాళియం కాదేమో !

రచించేది కద్దు. ‘తన కర్మమొంత చేతయు నంతే’ అనేది పల్లవైతే ‘గొనకొన్న పని యొంత కూలీ నంతే’ అనే రెండవ ఉపస్కారక వాక్యం అనువల్లవిగా భావింపబడుతుంది. ఇట్టి ఒక చరణంలో చేసిన పల్లవి వాక్యార్థ విస్తరణం చాలదని తోచినప్పుడు అట్టివే మరికొన్ని చరణాలు చేర్చవచ్చును. ఆ కాలంలో ప్రాప్తికంగా ఒకపదానికి మూడు చరణాలుండేవి. కడపటి చరణంలో కర్తముద్ర చేర్చేవారు. మరి సంగీత దృష్టిలో చూచినప్పుడు తాళలయలు రెండూ ఆద్యంతం ఒకటి రీతిగా గోచరిస్తుంది. పల్లవిలో పొటమరించిన రాగ భావం చరణంలో స్వార్సంగీతంగా విస్తరింపబడి, కడపటి పల్లవి యెత్తుగడ నందుకొని అయింపిపోతుంది. ఎన్ని చర

జాలు రచించినా వాటి రాగస్వర సంచారకృమం ఒకే తీరుగా ఉంటుంది. దీనికి విరుద్ధంగా ప్రతి చరణానికి రాగతాళాలు వేరువేరుగా ఏర్పరచి చేసిన 'సూళాదులు' అనే పదాలు ఎన్నో 15-16 శతాబ్దాలలో కన్నడభాషలో పుట్టినవి. కాని అవి వ్యాప్తికి రాక అడుగున పడిపోయినవి. ఈ పదస్వరూపాన్ని రచనకై పరిగ్రహించిన తెలుగు బయక్కార్లలో ఇప్పటికి అన్నమాచార్యులే ప్రాచీనతముడుగా కానవస్తున్నాడు. పదకవితాపితామహుడని తరువాతి వారు అతని బిరుదు పేర్కొన్నారు. ఇతనికి తర్వాత కొంత కాలంలోనే ఆంధ్ర కవితాపితామహు బిరుదాన్ని సంపాదించుకొన్న అల్లసాని పెద్దన్నగూడా ఇతని వలెనే నందవరీక నియోగి కావడం - ఇతని వలెనే శ్రీ వైష్ణవమత స్వీకారం చేసినవాడు కావడం కొంత వింతగాలిపే సందర్భాలు.

పద్యరచనకూ, పదరచనకూ మూల ద్రవ్యమండే ఎంతో భేదమున్నది. పద్యాలది అక్షరచ్ఛందస్సై న్ననా, మాత్రాచ్ఛందస్సై న్ననా మొత్తం మీదనే తప్ప దాని భాగాలమీద కవికి దృష్టి వుండదు; ఉండ నక్కరలేదు. అక్షరసంఖ్య గాని, మాత్రాగద సంఖ్యగాని కచ్చితంగా వుంటే చాలును. మాటలు గాని, వాక్యాలుగాని భావానుసారంగా ఎక్కడసై నా తెంచి పెట్టవచ్చును; ఎంతదూరమైనా లాగవచ్చును. రాగం చేర్చు కొని పద్యాలు పదివే రుచిగలవారు ఏ అక్షరాస్సై నా అర్థం చెడకుండా వుంటే సరి - ఎంత పొడవుగాసై నా సాగ దీ యు వచ్చును. అంటే అందులో లయబంధం లేదన్న మాట. పదాలలో అట్లు చేసే వీలులేదు. ఇక్కడ ప్రధాన మైనవి పాదాలు, పాదమధ్యాలు, వాటి అవాంతరఖండాలు. మొత్తం తాళాల్పకాక దాని ఖండాలనుగూడ ఆ యా జాతికి తగినట్లు ఒత్తి చూపెట్టవలయును. స్వరానికి శ్రుతి యెంత ముఖ్యమో, తాళానికి లయ అంతే ముఖ్యం. కనుక తాళము యొక్క ఆదిమధ్యాంతాలు కలిసి వెనుకముందులు కాకుండా సాహిత్యాన్ని పదంలో నడవవలసివుంటుంది. ఆ విభాగాలను వినే వారికి స్పష్టంగా అందించే వని యతిప్రాసలది. తెలుగు పద్య రచనలోను యతిప్రాసలున్నా అవి ఉన్నవనిపిస్తే చాలునని లాక్షణికులు ఉదారంగా తృప్తిపడతారు. అట్లు తృప్తిపడక లయ నిర్బంధం చేస్తే ఏ కవీ గణకకలేదు. ఏ కథను గాని, ఏ దీర్ఘభావాన్ని గాని ఛందస్సులో పొది గించలేదు. పదకవిత్యంలో అట్లాగాక తాళలయాలు ప్రబలమై యతిప్రాసలను స్పష్టంగా చూపి, ఆ యా చోట్ల పదాలొకక వాక్యాలుగూడ కత్తరించి, పూర్వోత్తర ఖండాలను పొంది కను సామరస్యాన్ని ఎత్తిచూపవలసివుంటాడు రచయిత. కనుక, 'పెంపేదం దమకట్టి తక్కువలు రూపింపంగ నేలా, వివారింపన్ వారిక మేలుసంధి, తమువారిం జూచి నన్ దారు సాధింపంజాలొకక బోరందగ మర్రింపం దలంపేని శంకింపం బట్టొక వారు బ్రాహ్మయిత యే కీడై న సైరింపంగన్'

అని పద్యం ఈడ్చినట్లు ధారాశక్తి లో వదం రచింప వీలులేదు. మరి-

కలలోని సుఖమైన - కలియుగమా, వెన్న
కలిలో నెక్కడిదె - కలియుగమా
కడిగడ గండమై కాలము గడపివు
కడుగ కడుగ రొంపి - కలియుగమా
బడలిక వాపవు - వరమేదో చూపవు
గడిచిటి మును నీవు - కలియుగమా.

అన్న రీతిగా శబ్ద వాక్యాలు అమర్చవలసి వుంటుంది పదంలో. కనుక పద్యరచనకూ, పదరచనకూ ప్రమేయంలో కొంత భేద ముండక తప్పదు. దాని ఫలంగా మన దృష్టికూడా భిన్నంగా ఉండవలసింది విధి; అధిక పదములు పునరుక్తులు మొదలైన వాటిని పద్యంలో నిరసించినంత తీవ్రంగా పదంలో నిరసించరాదు. స్వతంత్రమైన ధారాశక్తి గల పద్య రచనలో అర్థభావాలకు కవి చూపగలిగినంత అఖండత, వైశాల్యం, సూక్ష్మత, వైవిధ్యం మొదలైన గుణాలు పదరచనలో చూపలేదు. మరి రాగతాళాలు, సూత్రాలు బొమ్మనాడించి నట్లు, అర్థభావ భావనలను పట్టి చూప గలిగిన పదరచనలో ఉన్నంత వర్చస్సు, శక్తి, ఆకర్షణ పద్యరచనలో రాదు. ఈ రెండు రకాల రచనల ననుభవించడంలో ఈ దృష్టిభేదం చాలా ముఖ్యం.

మరి అన్నమయ్య తన జీవిత మందలి తపస్సుకు మూలద్రవ్యంగా పదకవితను పరిగ్రహించినాడు. సంస్కార సిద్ధమై సహజమైన కవితాశిల్పం, ఎప్పుడూ పదను చెడని భావనాశక్తి కలవాడు. స్వతః ఉద్భవమై భావవేగాలను అణచుకోలేని ప్రకృతి. దాన్ని సర్వాత్మనా శ్రీవేంకటేశ్వరుని కర్పణం చేసినాడు. వేంకటేశ్వరుడే పరమతత్వమనే నిశ్చయం చలమైన గట్టినమ్మిక ఎవరి పుణ్యాననో ఇతనికి లభించింది. ఆ మూర్తినే ఆధిభౌతికమైన, ఆధ్యాత్మికమైన సర్వ ప్రపంచంలోనూ అంతర్యామిగా, బహిర్యామిగా భావించి, పూజించి, ప్రేమించి, కలహించి, ప్రాధేయపడి, ప్రార్థించి, పొగడి, తెగడి, అనుభవించి, ఏకీభవించి జీవితంలోని అంతరంగ బహిరంగ పరమాణువు లన్నిటా అతని బ్రతుకే బ్రతికినవాడు. ఆ అనుభవాలన్నీ మానసికంగా, కాయకంగా మాత్రమే కాక, వాచికంగా కూడా అనుభవించినవాడు. ఆ వాచికానుభవాలే ఆయన పదకవితలు.

ఆ కాలపు కావ్యప్రపంచమే ఉద్యోగ ప్రధానమై, స్వతంత్ర ప్రీతి కలదని చెప్పితిని. మనస్సుకు నచ్చిన భావాన్నిగాని, అది రూపుగొన్న భావోపయోగేఖలను గాని ఒకటి రెండు సార్లు యినా నెమరువేసి సవరించి తీర్చి పెట్టి క్షమ

అప్పటి కవులకు చాలదనిపించకపోదు. పాల్కురికి సోముని నిష్కళంక శివభక్తి, వీరనామాత్యుని కరగి కరగించే కృష్ణ ప్రేమ, శ్రీనాథుని సర్వంకషమైన రసభావముల చొరవ ఇవన్నీ ఆ కర్తలింక కొంత ప్రశాంత హృదయంతో మననం చేసి రచించి వుంటే ఎంత అలౌకికంగా, అనిర్వచనీయంగా ఉండేవో అనే కొద్దవ నామట్టుకు నాకు పలుమాడు కలుగుతూ వుంటుంది. ఆ వీధులలోనే తిరిగి తేరిన అన్నమయ్య రచన లోనూ ఆ ధర్మాలు కానిపించక మానవు. అందండు పదపాద పూర్తికి మాత్రమే పనికివచ్చే భావాలు, యతి ప్రాసల కై తెచ్చి మెత్తిన తేపమాటలు, ఆక్రోశంతో ఆలోచన కవళాక మీయక చెప్పిన అభిప్రాయాలు ఇతని పదాలలో లేకపోలేదు. కాని, యితని కవిత విషయప్రధానము కాక విషయ ప్రధాన మైనది. అంటే ఇతర వ్యక్తుల కంటే, వారి అనుభవాలకంటే తన అంతరంగ బహిరంగానుభవాలనే ముఖ్యంగా వెలువరించేది. ఇట్టి విషయ రచనకు వర్ణస్సునిచ్చే గుణం ఆర్జవం. ఆర్జవం అంటే శాను అనుభవించిన భావాలనే వెలువరించే అకృత్రిమ స్వభావం. ఇతరుల మెప్పులకో, సంప్రదాయ సంరక్షణకో ఆశపడి తన మనస్సులో నిజంగా లేని భావాలను ఆరోపించుకొని రచనా వ్యాపారం సాగించే సంత పని కాదు. ఆ ఆర్జవగుణమే వ్యవహారంలోనూ, కవితలోనూ భావాలకు తీవ్రతను, భాషకు పదునైన తీర్పును ఈయగలిగేది. ఆ ఋజుత్వమే శీవధర్మంగా బ్రతికినవాడు అన్నమయ్య. తన్ను సర్వవిధముల గౌరవించి పూజించిన ప్రభువు సాశ్వతరసింగ రాయుడు తనమీద ఒక్కపదం రచించిపెట్టమని వేడగా “హరి ముకుందుని గొనియాడు నా శిష్యా నిను గొనియాడంగ నేర దెంతైనను నెట్లు పలికితీ నై వ్యంఘం బలుకు?” అని తిరస్కరించి సంకెళ్లతో చెరసాల అనుభవించినవాడు. ఆ నిష్కల్యాప భగవద్భక్తి బలం చేతనే ఆ సంకెళ్ళను తెంచుకొని బ్రైటపడినవాడు.

కనుక అన్నమాచార్యుల పదకవితలో మనలను సంక్రమించి పరవశపరిచే భావబలం, భాషతీర్పు, అనుభవాలలోతువై విధ్యం - ఇంకే పదకవి రచనలోనూ కానరాదు.

పాపనైన నాపాలగలిగి త్రోవ-
చూపుమన్న నెందుఁ జూపరు.

ధృతి దూలి జగమెల్లందిరిగి వేసరితి
ఇశరాయముల కేగి వేసరితి
గతిమాలి పరులపైఁ గనలి వేసరితి
మతిమాలి కులవిద్య మాని వేసరితి

విసిగి యాచారంబు విడిచి వేసరితి
వనచెడి ప్రేయములు పలికి వేసరితి
కొసరి ద్రవియంబుపైఁ గోరి వేసరితి
కనుగంది లోలోసె కాఁగి వేసరితి

కోవిదులగునారిఁ గొలిచి వేసరితి
దైవము అందరిఁ దగిలి వేసరితి
శ్రీవేంకటేశుని సేవమాని వట్టి
సేవ లన్నియును నేఁడెసి వేసరితి

ఈ పదం రచించినవాని హృదయంలో ఎక్కడనైనా కృత్రిమత్వం కలదని యెవరు చెప్పగలరు? అధ్యాత్మ శ్రద్ధ వృధంగా కలవారి అధిభౌతిక జీవితంలో ఈ రెండు తత్వాలకూ కల పరస్పర విరోధం తెంచరాని చిక్కు. ఈ పోరాటంలో చిక్కిన లీగే వారికి ఎన్ని విధాల ఆశ, నిరాశ, నమ్మకం, సందేహం, తృప్తి, వేషట, కోపం, దీనత, దుఃఖం, ఆనందం మొదలైన భావాలు కలుగునో అవన్నీ అన్నమాచార్యుల పదాలలో స్థిరంగా ప్రతిఫలించి ఉన్నవి.

అధిభౌతికానుభవములలో అన్నమాచార్యులు ఎక్కువగా భావించింది శృంగారం. దాన్ని గూడా ఆధ్యాత్మికపు మట్టాని కెక్కించిన మహాపురుషుడాయన. ఆయన రచించిన శృంగార పదాలు ఒక విశాల విశ్వం పండివి. వాటి అసాధారణ సౌందర్యం ప్రత్యేకంగా చర్చించవలసింది. ఈ పద మొక్కటి గమనిస్తే తరువాతి శృంగార కవులకన్న అత డెంత ఎత్తులో నున్నాడో గ్రహించగలము. ఇదొక విరహిణి యువళ్ళ. చెలి కత్తెమాట:

నిన్ను భాసిన యుట్లు నెలతకు వియోగదశ
లెన్నడును దోప విది యేమె కాని॥

నిను దలచి లలితాంగి నీ రూప మాతృలో
గని నీవు నవి బయలు కౌగిలించినది
తనర నాకాశ తత్త్వము నీ మహత్త్వ మని
వనిత యెవ్వరి చేత విసెనో కాని॥

నిను బొగడి నీరూపు కనుదోయి కెదురైన
తనివి దీరక బయలు తగ జూడ దొడగె
మునుకొన్న సర్వతోముఖుడ వనగా నిన్ను
వెనకకే భావమున విసెనాకాని॥

తలపునను వాక్కునను తలవ దలపగ నీవు
కలసి యా కమలాక్షిఁ గొగిలించితివి
తెలిసితిమి వేంకటాధిపతి నీ విన్నింట
గల వనెడి మాట నిక్కంబులో కాని॥

ఇట్టి శ్రీవేంకటేశ్వరుని డోలావిహారం, గుర్రపుస్వారి, గరుడయాత్ర మొదలైన ఆట లన్నిటిని వట్టి వినోదాలుగాక విశ్వలీలావిహారాలుగా కలిపి చిత్రించి అనుభవించినా డన్నమయ్య. మనం అనుభవించితే ధన్యుల మౌళాము. ఈ పదాలు పాడుకోగలిగితే సరే. పాడలేనివారికినీ, పద్యాలుగా చదువుకొని ఆనందింప గలిగినంత స్వతంత్రమైన అర్థభావ రచనల అందచందాల నిండిన నిడు లివి. *

అన్నమయ్య భక్తివ్రతము

శ్రీనివాసాలలక్ష్మణయ్య

జీవుడు దేవునిలోని అంశమేకాని వేఱు కాడు. "మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూత స్సనాతనః" అని భగవంతుని మాట. మండే అగ్నినుంచి మిణుగురులు ప్రభవించినట్లే పరబ్రహ్మంనుంచి వివిధ జీవులు ఉద్భవిస్తున్నారని శ్రుతి ఉద్ఘోషిస్తున్నది.

జీవుని గమ్యం కూడా దేవుడే తాను ఎక్కడనుంచి ఉద్భవించాడో అక్కడికే మళ్ళీ చేరుకోవాలి. నదీజలాలు సాగరాన్ని చేరినట్లే జీవకోటి చివరికి పరమాత్ములో లీనం కావాలి. మానవ జీవిత పరమలక్ష్యం భగవంతుని దివ్య సాన్నిధ్యం పొందడమే అని శాస్త్రాలు ఉద్ఘోషిస్తున్నాయి.

భగవత్ప్రాప్తికి భక్తి ఒక్కటే ముఖ్యోపాయమని పెద్దలు చెప్పారు. 'భక్త్యా మా మభిజానాతి', 'భక్త్యా త్వనన్యయా శక్యః' ఇత్యాది భగవద్వచనాలు కూడా ఈ సత్యాన్నే ప్రతిపాదిస్తున్నాయి.

భక్తి నానావిధాలు. భాగవతంలో భక్తి తొమ్మిది రకాలుగా చెప్పబడింది—

శ్రవణం కీర్తనం విష్టోః స్మరణం పాదసేవనమ్,
అర్చనం వందనం దాస్యం సఖ్య మాత్మనివేదనమ్.
(భాగ-7-1-23)

ఇందులో నామసంకీర్తనం కలియుగంలో ముఖ్య తిముఖ్యమైన భగవత్ప్రాప్త్యుపాయంగా పేర్కొనబడింది.

అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులలో ఒకటైన కలిసంతరణోపనిషత్తు కలిదోషనిర్మూలనానికి నామ సంకీర్తనాన్ని మించిన సాధనం మరొకటి లేదని ప్రబోధిస్తున్నది. కలికాలంలో భూమిమీద పర్యటిస్తూ కలిదోషం అంటుకుండా ఉండే ఉపాయం చెప్పమని నారదుడు బ్రహ్మను ప్రార్థిస్తాడు. అప్పుడు చతుర్ముఖుడు—

హరే రామ హరే రామ
రామ రామ హరే హరే,
హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ
కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే.
ఇతి దోడశకం నామ్నాం
కలికల్మషనాశనమ్,

నాతః పరతరోపాయః
సర్వపేదేమ దృశ్యతే.
(కలిసంతరణోపనిషత్తు)

అని ఉపదేశిస్తాడు. షోడశనామ మహామంత్రమే కలికల్మషనాశకం దాన్ని మించిన ఉపాయం సమస్త వేదాలను గాలించి చూచినా కనిపించదని పై ఉపదేశసారాంశం.

భాగవతం మొదలైన గ్రంథాలు కూడా నామ సంకీర్తన ప్రభావాన్ని ఎన్నో రీతుల ప్రశంసిస్తున్నాయి.

"నామసంకీర్తనం యస్య
సర్వపాప ప్రణాశనమ్." (భాగ-12-13-23)

'ఏతావతాఽల మఘ నిర్ధరణాయ పుంసాం
యత్కీర్తనం భగవతో గుణకర్మనామ్నమ్.'
(భాగ-6-3-24)

ఇత్యాది వచనాలు భక్తిమార్గాలలో సంకీర్తనమార్గం మహా ప్రభావవంతమైన దని చాటుతున్నాయి.

పూర్వం నారదాదిమునీంద్రులు భగవత్సంకీర్తనం తోనే తరించారు. ఈ కలియుగంలో కూడా సంకీర్తనంతో భవసాగరాన్ని తరించిన మహనీయులు ఎంతో మంది కానవస్తారు. త్యాగరాజు, రామదాసు, పురందరదాసు, క్షేత్రయ్య మొదలైన సుప్రసిద్ధవాగ్గేయకారులంతా నామసంకీర్తనంతో భగవదనుగ్రహానికి పాత్రులైన వారే.

ఈ వాగ్గేయకారులలో శ్రీతాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు అగ్రగణ్యులు. ఈయనను పదకవితాపితామహుడని, సంకీర్తనాచార్యుడని అంటారు.

15వ శతాబ్దిలో నేటి కడప మండలానికి చెందిన తాళ్లపాక గ్రామంలో అన్నమయ్య జన్మించాడు. లక్కమాంబా నారాయణసూరులనే పుణ్యదంపతులు ఈయన తల్లిదండ్రులు.

అన్నమయ్య పసిబిడ్డగా ఉన్నప్పుడే తిరుమలపై ప్రసాదమని చెప్పకపోతే ఉగ్గు త్రాగేవాడు కాడట! స్వామిపై జోలలు పాడకుంటే నిదురించేవాడు కాడట! ఉపనయనానంతరం ఆయనకు విద్యలన్నీ కరతలామలకమయ్యాయి. ఆయన ఆడినమాటెల్లా అమృతకావ్యంగా, పాడిన పాటెల్లా పరమగానంగా భాసించాయి. పదహారేళ్లకు ఆయనకు తిరువేంకళవాఘుడు ప్రత్యక్షమయ్యాడు. భక్తి భావంతో అన్నమయ్య వేంకటాచల పతిమీద వింత వింతలుగా ఎన్నో సంకీర్తనలు పాడాడు. ఆయన పాడిన సంకీర్తనలు మొత్తం ముప్పదిరెండు వేలని

వేంకటాద్రిసమం స్థానం బ్రహ్మాండే నాస్తి కించన,
వేంకటేశసమా దేవో న భూతో న భవిష్యతి.

బ్రహ్మాండంలో వేంకటాద్రికి సమమైన పుణ్యక్షేత్రం లేదు. అట్లే శ్రీవేంకటేశ్వరునికి సమానమైన దేవుడు ఇటు భూతకాలంలోనూ లేడు; అటు భవిష్యత్తులోనూ ఉండబోడు.

మహిమాన్వితమైన ఈ వేంకటాచల క్షేత్రంలో వివిధ యుగాలలో అంజనాద్రి, వృషభాద్రి, నీలాద్రి, శేషాద్రి, గరుడాద్రి, నారాయణాద్రి, వేంకటాద్రి అని ప్రసిద్ధి పొందిన ఏడు కొండలు నెలకొని ఉన్నాయి. అందులకే దీనికి ఏడుకొండలని అందున్న స్వామికి ఏడుకొండలవాడని, సప్తగిరితుడని ప్రసిద్ధి ఏర్పడింది.

ఈ తిరుమల క్షేత్రంలో పవిత్రమైన శ్రీవారి ఆలయం, శ్రీస్వామి పుష్కరిణి, శ్రీభూవరాహస్వామి ఆలయం, ఆకాశగంగ, చక్రతీర్థం, పాపవినాశనం, గోగర్భం, తుంబురుతీర్థం, కుమారధారాతీర్థం, రామకృష్ణతీర్థం, మున్నగు అనేక దివ్యస్థలాలు, పవిత్రతీర్థాలు నెలకొని ఉన్నాయి. ఈ కొండ, సిద్ధులు సంచరించే లోయలతో, యోగులు తపస్సుచేసుకొనే గుహలతో, సెలయేళ్ళతో, పచ్చని చెట్లతో, మృగవక్షి సంతతుల శబ్దములతో, అరవులతో, పవిత్రకూ, ప్రకృతి రామణీయ కమునకూ, నిలయమై ఆలరారుతూ ఎల్లప్పుడూ శోభాయమానంగా ఉంటుంది.

ఇలాగ మహిమోపేతమై విరాజిల్లుతున్న తిరుమల క్షేత్రం ఎందరో మహాభక్తులచే సేవించబడింది. ఎందరెందరో మహాకవులచే - వేదాలనుండి సదాలవరకు - అనేక భాషల్లో అనేక ప్రక్రియల్లో 'తిరుమలక్షేత్రం' అనేక విధాలుగా వర్ణించబడింది.

పదకవితాపితామహుడు, హరియవతారము అయిన తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులకూడ తిరుమల క్షేత్రాన్ని, అందు వెలసిన కలియుగ వైకుంఠనాథుని అనంతమహిమలను,

కోటానకోటి గుణాలను 32 పేల కీర్తనల్లో అపురూపంగా వర్ణించినాడు. అన్నమయ్య పదాల్లోని తిరుమలవర్ణనను స్థాతీపులకంగా పరిశీలించటమే ప్రధానోద్దేశం.

భూపాళం

కొండా చూతము రారో కొండుక తిరుమలకొండా
కొండని యుడిగిన వరము లొసంగు మా కొండల తిమ్మయ్య
కొండా ॥

మేరువు మును స్తుతియింపంగను వారిజసంభవుఁ డా
పేరు కలుగు సవరత్నంబులు బంగారము కల్పతరువు
మేరకు మీఱఁ గని నెలవున నారుగ నిడెన్కో యనఁగా
ధారుడిబ్రహ్మాండములకు నాధారంబగు మా కొండా ॥

గరుడాచలంబనగా శ్రీ వేంకటశైలం బనఁగా
గిరులకు నేలికెయగు ననంతగిరి దా నీలగిరి యనఁగా
సిరులాయఁ జనమగు యుంజన శబరి యునెడి నామముల
వరగఁగ నాలుగు యుగముల పలసిన పృథలంబగు
మా కొండా ॥

కొదలూ సొంపగు నింపుల పూఁబొదలూ వాసననదులూ
కొదలూగల తామరకొలఁకులపై మెదలు తుమ్మెదలూ
కదలి మలయానిలు వలపుల పస కదళీపనములనూ
మొదలుగా నెల్లప్పుడు నీ సంపదలుగల మా కొండా ॥

జంతువులెల్లను మునులూ సకలమైన దేవతలూ
జంతువుల యెలుఁగులు వేదసారంబగు హరినుతులూ
చింతామణుల రాశ్యెల్లను సిరుల నెలవు లా గుహలూ
సంతత సౌధాగ్యంబుల నొప్పెడు సందడిగల మా కొండా ॥

వాకచో బ్రహ్మాదులు మునులును వాకచో నింద్రాదులునూ
వాకచో భాగవతులు యుతులు శ్రుతులు వాకచో జంధ్రార్థులు
వాకచో తీర్థంబులు గిరులును వాకచో యోగీశ్వరులూ
అకలంకత తనుఁగోరి శపముసేయ నాస లెఱుఁగు మా
కొండా ॥

శుకములతోఁ జదువుదు రా శుక బ్రహ్మాదులు శృతులూ
తక దిమ్మని యాడించు మయూరతతిని యోగీశ్వరులూ
సకల పురాణంబులు విందురు మఱి పికశారిలచే మునులూ
ప్రకటితముగ నీవిద్యలనొప్పెడు భాగ్యముకల మా కొండా ॥

స్వామితీర్థములకును స్వామి పుష్కరిణియునూ,
పామరులూ యమరులఁ జేయును పాపవినాశనమూ
తా మహిఁ గోరిక లిచ్చుఁ గుమారధారయు పాండవసరసి
కామిత ఫలదాయిని ఆకాశగంగయుఁగల మా కొండా ॥

యిదియె క్షీరాంబుధి యనుచు మరియిదియె ద్వారక
యనుచు
యిదియె నందవ్రజ మనుచును మరి యిది దా నయోధ్య
యనుచు
యిదియె వైకుంఠం బనుచును యిది పరతత్త్వంబనుచు
యిదియె పరమపదంబనుచు వేదములు యెన్నంగగల
మాకొండా !!

తలఁచిన శుక శౌనకాదులకు తలఁచిన తలఁపొసఁగి నా
తలఁపుబోపల నెలకొన్నా దయతో నన్నేలిన
చెలుఁపుడు మా వేంకటరాయఁడు సిరుల నెలపు చేకొన్నా
కలియుగ వైకుంఠం బను నామము గలిగి వెలయు మా
కొండా !!

మా తిరుమలకొండ అన్ని కొండలను పోలిన సామాన్య
మైన కొండగాదు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందును సకల పర
ములను ప్రసాదించగల మహిమగల కొండ.

పూర్వం ఒకప్పుడు మేరుపర్వతం బ్రహ్మాను ప్రార్థించిం
దట. అందువల్లే ఆ బంగారుకొండయొక్క పేరు కలుగు
నట్లుగా నవరత్నాలను, కల్పవృక్షాలను ఈ కొండలో సమకూర్చి
నాడట బ్రహ్మ. ఇది సమస్త బ్రహ్మాండాలకు ఆధార మయినది.

ఈ తిరుమల గరుగాఛలమనీ, శ్రీ వేంకటాచలమనీ,
అనంతమహిమలు కలిగి సర్వపర్వతాలను పాలించునట్టి నీల
గిరియనీ, సిరిసంపదలతో కూడిన అంజనాచలమనీ నాలుగు
యుగాల్లో నాలుగుపేర్లతో ప్రసిద్ధి పొందింది.

ఎల్లప్పుడూ వచ్చని చెట్లతో, పూపొదరిండ్లతో, పవిత్ర
పరిమళయురులతో నిండి ఉంటుంది. ఎక్కడ చూచినా తామర
కొలనులు, ఆ కొలనులపై తిరుగాడు తుమ్మెదలతో, ఫలవంత
మైన అరటితోటలతో ప్రకాశిస్తూ ఉంటుంది ఈ తిరుమలకొండ.

ఎన్నో మృగాలకు, పక్షిసంతతులకు నిలఁచుం ఈకొండ.
మహర్షులూ, యోగులూ, దేవతలూ ఈ కొండల్లో జంతు
రూపాల్లో పరిస్తుంటారు. జంతువుల, పక్షుల అరపులే వేద
సారమయిన శ్రీహరి సంకీర్తనలు. ఈ పవిత్రమైన కొండల్లోని
రాళ్ళన్నీ రత్నరాసులే, చింతామణులే. ఇందలి గుహలు సకల
సంపదలకు స్థావరాలు. ఈ విధంగా సంతత సౌభాగ్యాలతో
ప్రకాశించే కొండ ఈ తిరుమల కొండ.

ఒకచోట బ్రహ్మాదులు, ఒకచోట మునులు, వేరొకచోట
నింద్రాదులు, మరియొకచోట పరమభాగవతోత్తము అయిన
ఋషులు, యోగులు, వేదములు, ఇంకొకచోట సూర్య
చంద్రులు, ఒకచోట సకలతీర్థములు, సర్వపర్వతములు, వేరొక
చోట యోగీశ్వరులు ఇలాగ తిరుమల కొండమీద

ఎక్కడ చూచినా అకలంక చిత్రాలను కోరి తపమాచరించు
చుండగా వారి కోరికలన్నీ ఈడేర్చినకొండ తిర్మలకొండ.

శ్రీ శుకయోగీంద్రుడు, బ్రహ్మాదులు రామచిలుకలతో
కలిసి చదువుతూ ఉంటారు. మహాయోగీశ్వరులు నెమళ్ళతో
కలిపి 'తకధిమ్మనీ' నాట్యం చేస్తుంటారు. కోయిలలచేత,
గోరుపంకలచేత సమస్త పురాణాలను వింటూ ఉంటారు.
ఇలాగ ప్రసిద్ధములైన సర్వచిద్వలకు నిలయుమైన భాగ్యవ్రగ
మైన కొండ ఈ తిరుమల కొండ.

తిరుమలకొండలోని స్వామి పుష్కరిణి పామరులను
అమరులుగా చేస్తుంది. పాపవినాశనము సకల ప్రిజల పాపా
లను నాశనంచేస్తుంది. కోరికలను తీరుస్తుందికూడ. ఇక
కుమారధారాశీర్షం, పాండవతీర్థం (గోగర్భం), ఆకాశగంగ
మున్నగు అనేక తీర్థాలు కామితఫలములనెల్ల ప్రసాదిస్తూ
ఉంటాయి. కావున ఈ తిరుమలకొండ కామిత ఫలదాయినిగా
ప్రసిద్ధి పొందింది.

ఈ సప్తగిరి, శేషశాయి వవ్యశించే క్షీరసముద్రమనీ,
గోపాలుడుండు ద్వారకయనీ, నందగోకులమనీ, ఇదియే
లోకాభిరాముడుండే అయోధ్యయనీ, ఇదియే వైకుంఠమనీ,
పరమపదమనీ, సకలవేదాలు కొనియాడుతుండగా వెలసినట్టి
కొండ మా కోనేటి తిమ్మయకొండ అని అన్నమాచార్యులు
వర్ణించినారు.

శుకశౌనకాదులు తనను స్మరించిన వెంటనే వారి కోరికల
ప్రకారం పరములను ప్రసాదిస్తున్నది తిరుమల. నా హృద
యంలో నిలిచి మిగుల దయతో నన్ను పాలించునట్టి సౌందర్య
మూర్తి మా వేంకటరాయడు, కలియుగ వైకుంఠమను నామ
ధేయంతో జగత్ప్రసిద్ధమై ప్రకాశించు వేంకటాచలమే మా
తిరుమల శిఖరము !

అని అన్నమాచార్యులు తిరుమల క్షేత్రాన్ని అటు
వఱువూ వర్ణించి అందులో పవిత్రతనూ, మహిమనూ దర్శించి
నాడు. అంతేకాదు. సాక్షాత్తు వైకుంఠముగా, మహిమలే తెట్టె
లుగా గుంపులుగా కనపడు కొండయనీ, సకల వేదములే
శిలలుగా వెలసిన కొండయనీ, పుణ్యరాసులే నదులుగా గల
కొండయనీ, సర్వదేవతలు మృగజాతులై చరించే కొండలనీ,
మహాసముద్రము నిట్టచరులుగా కన్నట్టుచున్న కొండయనీ,
అచటి వృక్షములే తపస్సంపన్నులనీ, సంపదలన్నీ గుహల్లో
నిక్షిప్తమై ఉన్న కొండలనీ, సర్వశుభములకు నిలయుమైన
కొండలనీ, శ్రీ వేంకటేశ్వరుడుండే కొండయనీ అన్నమా
చార్యులు తిరుమలను పరమపాపనక్షేత్రంగా అనేక పవిత్ర
తీర్థాలకు నిలయుంగా వర్ణించి కీర్తించినాడు. అట్లే తిరుమల
శ్రీస్వామి పుష్కరిణి అత్యంతభక్తితో వర్ణించినాడు.

పరమభక్తాగ్రీసరుడైన అన్నమయ్య తిరుమల క్షేత్ర వర్ణనమే కాదు, ఔచిత్యమునూ, మహిమనూ, శ్రీ వేంకటేశ్వరుని లీలలనూ తన సదకవితల్లో తనివితీర వర్ణించినాడు. సువ్రభాతం మొదలు ఏకాంతసేవ వరకు గల పూజా కార్య క్రమాల్లో శ్రీస్వామి వారి వైభవమును గూర్చి పాడి, పరమ గానములుగా భక్తలోకానికి వినిపించినాడు అన్నమయ్య. అంతే కాదు నిత్యోత్సవం, వారోత్సవం, పక్షోత్సవం, మాసోత్సవం, బ్రహ్మోత్సవం, కల్యాణోత్సవం, రథోత్సవం, తెప్పోత్సవం, పుష్పయాగం, డోలోత్సవం మున్నగు సేవల్లో, ఉత్సవ సమయాల్లో శ్రీదేవి, భూదేవి, ఉభయనాంచారులతో విలసిల్లుతూ భక్తకోటికి కొంగుబంగారమై దర్శనమిస్తున్న తిరుమల కోనేటివాయిని ఆర్ధరక్షకత్వమును, అఖండపరిపూర్ణత్వమును, ఆద్యంత రహితత్వమునూ, ఆపదుద్ధారకత్వమునూ, సర్వదాత్మత్వమును తాను ఆడిన ప్రతిమాటలో వర్ణించి సంగీర్తనాచార్యుడైన అన్నమాచార్యులు, వాటిని అమృత కావ్యాలుగా భక్తప్రజకు ముదుపులుగా చెల్లించినాడు.

ఇలాగ అన్నమాచార్యులు, తిరుమలక్షేత్రమును శ్రీ వేంకటేశ్వరుని వైభవమును వర్ణించుట మాత్రమే కాదు. ఆత్యంత భక్తిప్రపత్తులతో ఎన్నో ఉత్సవాలు స్వయంగాచేసి ఇతరులతో చేయించి తరించినాడు. శ్రీ వేంకటేశ్వరుని వైభవమును ఉరూరా, వాడవాడలా ప్రచారం చేసినాడు. ఆయనలో 'వినా వేంకటేశం న నాథో న నాథః', "సర్వం విష్ణుమయం జగత్" అన్న అభిప్రాయాలు అడువడువునా జీర్ణించుకొని ఉన్నాయి. అట్టి తాను త్రికరణకుద్ధిగ ఆచరించి, మార్గదర్శ

కుడై తెలుగువారి ఇలువేలుపు అయిన శ్రీ వేంకటేశుని ఆపరావతారమై వెలుగొందిన పరమభక్తశిఖామణి అన్నమయ్య. కనుకనే తెలుగువారి నోములవంట, తెలుగుతల్లి గారాలబిడ్డడైన తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు తెలుగువారి ఇలువేలుపైన శ్రీ కల్యాణ లక్ష్మీ వేంకటేశ్వరుని నిలయమైన తిరుమల కొండను ఇలాగ భక్తితో వర్ణించగలిగినాడు.

రామక్రియ

కట్టెదర వైకుంఠము కాణావయిన కొండ !
 తెట్టలాయ మహమలే తిరుమల కొండ ! !
 వేదములే శీలలై వెలసినది కొండ !
 యే దెసఁ బుణ్యరాసులే యేరులై నది కొండ !
 గాదిలి బ్రహ్మాదిలోకముల కొనల కొండ !
 శ్రీదేవుఁ డుండేడి శేషాఁడై యీ కొండ !
 సర్వదేవతలు మృగజాతులై చరించే కొండ !
 నిర్వహించి జలధులే నిట్టవరులై న కొండ !
 పుర్విఁ దపసులే తరువులై నిలిచిన కొండ !
 పూర్వపు టంజనాఁడి యీ పొడవాటి కొండ ! !
 పరములు కొబారుగా వక్కణించి పెంచేకొండ !
 పరగు లక్ష్మీకాంతు సోబనపుఁ గొండ !
 కురిసి సంపదలెల్ల గుహల నిండినకొండ !
 విరివైన దిదివో శ్రీ వేంకటపు గొండ ! !

శ్రీనివాస ప్రణయబంధము

తాళ్ళపాక వంశము వారిలో అన్నమాచార్యుడు, ఆయన కుమారుడు పెద తిరుమలాచార్యుడు, ఆయన కుమారుడు చిన తిరుమలాచార్యుడు అను వారు సంగీత సాహిత్య కళా దక్షులైన వాగ్గేయకారులు. ఈ మువ్వురిని “ఆంధ్ర వద కవిత్వయ” మని పేర్కొందురు. వీరు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి కంకితముగా వేల కొలది అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనము లను రచించి, గానముచేసి తరించిన పుణ్య పురుషులు. వీరిలో పెదతిరుమలాచార్యుడు శ్రీ. శ. 1460 నుండి 1547 వరకు జీవించి యున్నట్లు శ్రీ పేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు వ్రాసిన “అన్నమాచార్య వరిత్ర” పీఠికను బట్టి తెలియుచున్నది.

పెద తిరుమలాచార్యుని కృతులని తెలియవచ్చిన వానిలో “చక్రవాళమంజరి” యొక లఘుకృతి. ద్విపద నడకలో ముక్తపద గ్రస్తమును సంతరించుకొనిన రచన. ఇది స్తుత్యాత్మకమైనది కాక కవి యనుభవముతో, భక్తిభావ ముతో తన హృదయాంతరాళము నుండి గాన యోగ్యముగా స్రవించ వేసిన యొక భావసంపుట మన వచ్చును. ఒక నాయక నాయకుడైన శ్రీ వేంకటేశ్వరునిపై మరులుగొని శృంగారావస్థలను క్రమముగా పొంది చివరకు నాయకునితో సంయోగమును పొందుట ఇందలి విషయ సారాంశము.

ఇది 16 వ శతాబ్దపు రచన యగుటచే ఆ నాటి ప్రబంధపు షోకడలు కొన్ని ఇందు కాన వచ్చుచున్నవి. వర్ణనాత్మక మైన తైలి, భక్తి శృంగారముల సమ్మేళనము కడు హృద్యముగా నున్నవి. ప్రబంధ కవు లొనరించెడి అష్టాదశ వర్ణనలలో వసంతోత్సవము, జలకేశి, పుష్పావచయము, సూర్యాస్తమయ, చంద్రోదయ, సూర్యోదయ వర్ణనలు, నాయికా విరహ వేదన లిందు సాక్షాత్కరించును. తాళ్ళపాక కవుల కృతులలో నాయకుడు శ్రీనివాసుడు. నాయిక అల మేలుమంగ. ఒక్కొక్క సందర్భములో కవియే నాయికగా నూహింపబడి రచన సాగుటయు కలదు.

చంద్రవదన, మోహనవాణి, పూఁతోడి, పుత్తడి బొమ్మ యగు నాక కొమ్మ వేంకటగిరి వాసుని ధీరావగుణ విశిష్యము లను విని మవనావేశపరవశురా లగును. ఆమె చిత్త వికారము

లను గమనించిన నెలు లామెను తమ దెసకు మరలించు కొనుటకై వన విహారమునకు తీసికొని పోవుదురు. అప్పుడు కవి వసంతోత్సవము నిట్లు వర్ణించెను.

“ పుడమి వసంతంబు పొడమె నందంద
యందమై కారాకు లవనిజ తతులు
తతులు తప్పక రాల్పెఁ దగఁ జిగురోత్త
నొత్తైన మొగ్గల నొనరి కార్కమ్మఁ
గమ్మని విరులతోఁ గాయలతోడఁ
దోడనే ఫలియించి తొరఁగు తేనియల
యెల మావి మొత్తంబు లినిచెఁ బున్నాగ
నాగ రంగా శోక నాగకేసరక
కేసర కర వీర కింఠ కాకోల
కోల జంబీర లికుచ పిచు మంద
మందార ఖర్జూర మాధవీ సమితి
మితిమీతె శాఖలు మిండితోరాసి.
రాశి కెక్కిన యుట్టి రాచిల్క లేచి
యే చింతయును లేక యింపుగాఁ బలుకఁ
బలు కందువల నుండి భ్రమరముల్ మొరయ
రయమున శారికా రావంబు లెనయ
నయముగాఁ జలిగాలి నవ్య వాసనలు
నలువంకలఁ జరించ

శ్రీమతి ఓరుగంటి సీతారామమ్మ

తండ్రికి తగిన తనయుడు పెదతిరుమలాచార్యులు. బహుశా అంతకు మించినవాడేమో అనిపిస్తోంది. శృంగార విలసితమయిన రచన చక్రవాళమంజరిని గూర్చిన చిన్న పరిచయమిది.

వన విహారమున నా కోమలాంగులు మాధవీలతా డోలి కల నూగుచు వేడ్కతో వెలయుడుగని విరులఁ గోయ నుత్స హించిరి. అప్పటి పుష్పావచయ వర్ణన కడు రమ్యమైనది.

“ రసికతతో నొక్క రమణి గోరంట
గోరంటఁ గొంగిటఁ గూరిచెఁ బొగడఁ
బొగడపై నుమిసెను బుక్కిటి మదిర
మదిరాక్షి యొక్క రామాతిలకంబు
తిలకంబుఁ జూచె నొద్దిక నొక కాంత
కాంతాళమున నశోకముఁ దన్నె నొకతె”

ఇట్టి పుష్పావచయ వర్ణన తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుని “శృంగారమంజరి” లో కూడ వర్ణితమై యున్నది. దీనిని చూడ ఈ కవి తండ్రి ననుసరించెయే ఈ చక్రవాళ మంజరి రచనను సాగించెనేమో యని యనుకొనవచ్చును.

వన మధ్యమునగల సరోవరమును చూడగనే ఆ మద
వతులకు జలకేళి సలువ కోరిక కలిగెను. వెంటనే వారు గుమి
కూడి కొలనుఁ జొచ్చి.....

“ పొది విచ్చ కటు జలంబుల నీఁదులాడ
నాడఁ జరించు రాఁచుంచల నలమి
యల మీనములఁ జట్టి యట బోరవలను
వలను గాఁ గొంచక వంచిపై నెక్కి
యొక్కిన మదముల నెసఁగి జక్కవల
కవలఁ జన్నుల నిడు గా మోపి సోలి
సోలి తేఁటులఁ బాఱఁ జోపి కంజములు
ములు వాఁడి గోళ్ళఁ దున్నుచుఁ బద్మనాళ
నాళంబుల జలంబు నలిఁ బీల్చి యుమిసి
మిసిమిఁ గొందఱు దమ మీడఁ గల్తార
హారముల్ ధరియించి యంబువుల్ చల్లఁ
జల్లఁగా జలకేళి సలుపుచు———”

ఇష్టసఖు లింత చేసినను ఆ చెలి మనసు మరలలేదట.
మఱిమయుకేలి హర్యమున గంధంపు వేదికపై మరుని
చొక్కపు రూపువ్రాసి పూజలు చేసి మనసులోని కోరిక తీర
వలెనని వరములు వేడుచుండెనట. ఆ సమయముననే
శృంగార రసాధిదేవతయగు వేంకటగిరి నాయకు డచటి
కేతెంచి నాయకను దర్శించుట జరిగెను. ఇంకేమున్నది?
వరస్పరాలోకనములచే నాయక మనస్తాపము హద్దులు మీరి
నది. ఆ యింతికి ఆఱని మైకాక అగ్గలమై విరహవేదన
ప్రారంభమైనది. కోయిలల గోరువంకల రవములు మన్నభ
తాపమును పెంపుచేయుగా మేనచెమట లతిశయించినవి.
నిట్లూర్పు లధిక మైనవి. అంతేకాదు.

“ వీడెంబు లడుగదు విరులంట నోడు
నోడుగాఁ జెలులతో నొరయు నింపొర
నారయఁ గంటి నీరంబుచు గోర
గోరంబుగాఁ జిమ్ముఁ గోర్కు లానించి

నించిన వేడ్కతో నిద్దురపోదు
ప్రోగుఁ లకును సిగ్గువో నాడుమాట”

ఈ విధముగా నున్న నా మగువకు చెలులు “సగంధ
గంధ. హిమాంబు పంకరుహ కర్పూరపూర” శైత్యవచార
ములు చేయ నారంభించిరి. ఐన నేమి ప్రయోజనము?
మదన జ్వరపీడితురాలగు ఆ నాయిక కివన్నియు వెగ
టుగా తోచినవి. మన్నఘనీకి సహకరించుటా యనునట్లు
సూర్యు డస్తమించి చంద్రు డుదయించెను. కలువలు సంత
సించి వికసించినవి. కాని నాయిక విరహాగ్ని అగ్గలమైనది.
వివరీత పరిస్థితులకు దారితీయ నుండెను. చెలు లాలోచించిరి.
ఆలసించుట ఇక తగదని నాయకుని సమీపించిరి. తమ చెలి
వృత్తాంతమును వినిపించిరి. ఆ శుకవాణిని చేకొని కళ్యాణంబు
కమ్మని ప్రార్థించిరి. తరువాత ఫలసిద్ధి; నాయికానాయకుల
సంయోగము. ఇది ద్విపద ఛందములో వ్రాయబడినది.

ఇట్లు పెదతిరుమలాచార్యుని “చక్రవాళ మంజరి”
ఆద్యంతము ముక్తపద గ్రస్తాలంకారములో బిగువు చెడక
అర్థపుష్టితో చదువరులకు ఆసక్తిదాయకముగా నడచిన తీరు
బమ్మెర పోతనను స్మృతిపథమునకు తెచ్చుచున్నది. ఆలం
కారిక దృష్టితో చూచిన ముక్తపదగ్రస్తము నెందరో కవులు
తమ రచనలలో వాడుకొనినారు గాని ఇంత హృద్యముగా
నడచిన తీరు ఎక్కడా ఉండదేమో. ఈ రచన కీ నడకయే
వంత సోయగాన్ని కూర్చినవన్న సతిశయోక్తి కానేరదు.
లక్షణబద్ధములగు పదముల పొందిక, హద్దులుమీరిని రస
పోషణ, ఆహా! యనిపించెడి వర్ణనలు, విరహభాధ కడు దున్న
హమైనను కడకు జీవాత్మ పరమాత్మల ఐక్యమే జీవితాశయు
మని సూచించెడి ఆధ్యాత్మిక తత్వము ఈ చిన్నిపాత్తములో
పొడకట్టుటకు కవిప్రతిభయే కారణము.

నల్లనివాడు పద్మనయనములవాఁడు కృపారసంబు పైఁ
జల్లెడువాఁడు మౌళి పరిసర్పిత పింఛమువాఁడు నవ్వు రా
జిల్లెడు మోమువాఁ డొకఁడు చెల్వల మానధనంబు దెచ్చె నో
మల్లియలారః మీ పొదల మాటున లేఁడు గదమ్మః చెప్పరే.

— బమ్మెరపోతన.

అన్నమయ్య - పదకవితలు

డా॥ జి. నాగయ్య

‘పదం’ అంటే ‘పాట’ అని సామాన్యార్థం. అది కేవలం స్వరరహితమూ కావచ్చు లేదా రాగశాలతోను ఉండవచ్చు. “మహానీయంబగు సంకీర్తన నామక పద సంప్రదాయం బెట్టిదనిన” అనుటచే పదం, సంకీర్తనా ఒకదానికొకటి పర్యాయ పదాలని తేటపడుతోంది. అన్నమయ్య తన రచనల్ని శృంగారపదాలు, వైరాగ్యపదాలు అని పేర్కొన్నాడు. వాటికే శృంగార సంకీర్తనలు, వైరాగ్యసంకీర్తనలు అని కూడా వ్యవహారం ఉంది. అన్నమయ్య కాలనాటి పురందర దాసాదుల కీర్తనలకు పదగళు, పదాలు అనే వాడుక ఇప్పటికీ ఉంది. పాడదగిన కావ్యం పదం. అందులో సుందర శబ్ద రచనతో పాటు మధురమైన పాటా కలిసి వుంటుంది. అన్నమయ్య కాలానికి ప్రతి పాటా పదమే. అతని రచనల ముఖ్య ధ్యేశం భగవద్గుణానుగానం కనుక అన్నమయ్య వాటికి సంకీర్తనలు అని పేరు పెట్టినాడు. తెలుగులో ఇప్పటికీ మనకు తెలిసినంతవరకు అన్నమయ్యే పదరచనకు ప్రారంభకుడు. పదకవితాపితామహుడూ, సంకీర్తనాచార్యుడు హరికీర్తనాచార్యుడు పంచమాగమ సార్వభౌముడూ అయిన అన్నమయ్య ముప్పది రెండువేల పదాలను రచించి వాటన్నిటిని ఏడుకొండలస్వామికి అంకితంచేసి తరింపాడు. వాటిలో సుమారు 12000 మాత్రమే లభ్యమౌతున్నాయి. అతడు ‘ఆడినమాటెల్లా అమృతకావ్యమై, పాడినపాటెల్లా పరమగానమైంది.’

ఏ భాషా సాహిత్యమందైనా పద గేయ రూపమైన దేశికవిత ప్రాచీనమైన రచన. పద్యములన్ని పదాల పరిణామాలే అని పలువురు విమర్శకుల అభిప్రాయము. వాస్తవానికి వేద సూక్తాలే మొట్టమొదటి పదాలని చెబుతారు. తమిళంలో నాయున్నాడుల్లో ముఖ్యుడైన మాడిక్యవాచకరు దేశికవితా శాఖకు చెందిన అచ్చనగాయల పాటలు, గొబ్బిపాటలు, శోల పాటలవంటి వానిలో మధురకవిత వెలయించాడు. తమిళంలో వైష్ణవ భక్తులగు పన్నిద్దరాళ్వారుల భక్తిగీతాలు నాలుగు వేల దాకా ఉన్నాయి. జయదేవుని గీతగోవిందం అష్టపదుల్లో రచితమయింది. లీలాశుకుని కృష్ణకర్ణామృతంలోని భక్తిశ్లోకాలకు భజనకూటాల్లో, సంగీతసభల్లో ఈ నాటికీ ప్రచారం ఉంది.

9

ఇలాగే ఇతర భాషల్లోవలె తెలుగులోకూడ ప్రాచీనకాలమండే పద గేయ రూపమైన దేశికవిత ప్రజలనోళ్ళలో వెలసిన యుండునని ఊహించుట కాధారాలున్నాయి.

సన్నె చోడుడు (1130) కుమారసంభవంలో ‘ఉయల పాట’ లను, ‘గాడుగీతము’ లను. ‘అంకమాలిక’లనే రాగయుక్త గేయాలను, అభినయంతోకూడిన ‘అలతు’ లను పేర్కొన్నాడు. ఇవి దేశికాఖ్యచెందిన గేయ వడితులే. “అతత జనవపురాతన భక్తిగీతార్థ సమితియే మాతృకగాగ” బసవ పురాణాన్ని రచించియున్నట్లు పాల్కురికి సోమనాథుడు (1160-1240) చెప్పినాడు. సోమన తన కాలనాటి తుమ్మెద పదాలు, ప్రభాతపదాలు, వెన్నెలపదాలు, వాలేతుపదాలు, నివాళి పదాలు మొదలైన పదాలను, ‘చారుగీతము’ లను, కోలాటపాటలు, చాంగుభాళాలు, మొదలైన వాటిని పేర్కొనుచు కక ఆ యా పాటల్లోని రాగాలు, శ్రుతులు, రాయసములు, శాళగీతులు మొదలైన సాంకేతికాంశాలను కూడ తెలిపినాడు. పాడుట కనువైన గద్యలు, రగడలు మొదలైన వాటిని కూడ సోమన రచించినాడు. కాని అవి వీరశైవమత ప్రచారసాధనాలే కాని రసప్రధాన రచనలుకావు. నాచన సోముని (14 శతాబ్దం) వసంతవిలాసంలోని ఓక “జాజకపాట”ను పేటారి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు అన్నమాచార్య చరిత్ర పీఠికలో ఉదాహరించి నారు. చోతన (15 శతాబ్దం) గోవిందుమిది పాటలను ‘బాలు నంకించి పాడెడుపాట’ పేర్కొన్నాడు. శ్రీనాథుడు ‘యక్ష గానసరణి’ని పేర్కొన్నాడు. ఇలా అన్నమయ్యకు పూర్వము వెలువడిన తెలుగుకావ్యాల్లో పదాల ప్రసక్తికన్నా కాలగర్భంలో అవి మరుగునవడి చోవడంవల్ల వాటి స్వరూపం తెలుసుకో దానికి వీలులేకుండాచోయింది. లక్ష్యలక్షణాలులేని పద్ధి పేర్ల వట్టికలుగా మాత్రమే వాటిని తలచోయుచున్నాము. కృష్ణమాచార్యుని సింహగిరి నరహరి వచనాలుకూడా అన్నమయ్య ముందు వెలసిన గేయరచనలే. అంగాంగి విభాగం లేక అఖండ గద్యధారగా ఉన్న ఆ వచనాల్లోని గానగంధం మనదాక రాక ఎప్పుడో అంతరించిందని అనంతకృష్ణకర్మగారు అభిప్రాయ వడిరి. జానపదుల వాగ్వ్యవహారంలో ఉండడంవల్ల అన్న

మయ్యకు ముందు వ్యాప్తిలో ఉన్న పదాలకు లక్షణబద్ధి కలుగలేదు. వైష్ణవమత ప్రచారానికి వేంకటేశ్వరస్వామి కైంకర్యానికి సంకీర్తనపదరచనా ప్రక్రియను ఉదాత్తంగా ధావించి ఆ ప్రక్రియలో అన్నమయ్య వేలకొది సంకీర్తనలను రచించి లక్ష్యప్రపంచాన్ని సృజించాడు. పాటలకు సాహిత్య గౌరవం ఇవ్వడానికి అన్నమయ్య సంస్కృతంలో 'సంకీర్తనలక్షణం' అనే లక్షణ గ్రంథాన్ని వ్రాసినాడు. కాని ఇది నేడు అలభ్యం. దానికి అన్నమయ్య కుమారుడు పెదతిరుమలయ్య చేసిన వ్యాఖ్యానం కూడా ఈనాడు దుర్లభమైనది. అన్నమయ్య మనుమడైన చిన్నన్న తెలుగులో పద్యాత్మకంగా వరించిన 'సంకీర్తన లక్షణం' పుష్కలం అని సంకీర్తన విశేషాలను గ్రహించ గలుగుతున్నాం. అన్నమయ్య పద రచనలకు స్వయంగా లక్ష్యలక్షణాలను రచించుటద్వారా పదకవితా మార్గ దర్శి అయినాడు. అతని రచనల్లో అంతకు ముందు జనసామాన్యంలో వాడుకలో ఉన్న పదరచనలన్నీ ఉన్నాయి. అతడు గొప్ప వాగ్గేయకారుడే కాక లక్షణకారుడు కూడ. మనకు లభించిన సంతవరకు తెలుగులో ప్రాచీనములైన రసవద్దీయాలు అన్నమయ్యవే. సాహితీవరులైన దేశిగేయకారులలో అతడు అది కవి. కనుకనే పదకవితా పితామహుడు, సంకీర్తనాచార్యుడు అనే బిరుదులు అతనిపట్ల సార్థకమవుతున్నాయి.

అన్నమయ్య పదరచనల్లో రెండువంక్తులున్న వల్లవి, నాల్గొపాదాలుండే మూడు చరణాలు ఉన్నాయి. పదంలో ముఖ్యమై కేంద్రీభూతమైన అర్థం వల్లవిలో ఉంది. దాని చివరణమే చరణంలో నిబంధించబడినది. వల్లవి ఖావం, ఒక వాక్యంలో ముగియకపోతే రెండవ వాక్యాన్ని అనువల్లవిగా చేర్చి రచించడం కూడ కలదు. వల్లవిలోని ఖావాన్నే అనువల్లవి కొంచెంగా విశేషిస్తుంది. చరణాలన్నిటికీ ఏక వాక్యత కలిగించడానికి పదం చివర్లో వల్లవి పునరావృత్తం అవుతుంటుంది. పదంలో చరణాలన్ని పున్నా వల్లవిలోని ఖావాన్నే ఘోషించి వల్లవితోనే ముగుస్తుంటుంది.

“పదముల యర్థము వల్లవి
పదలక యన్నిటికీ సేకవాక్యత సేయన్
గుడిగ్రుచ్చినట్లు తగులై
పదము శుదీన్ మరియు మరియుఁ బల్లవి యులరున్”

అని సంకీర్తనలక్షణంలో కవితకు సంబంధించిన పదస్వరూపం నిర్ణయించబడింది. ఈ పదరచనలో భిన్నసందర్భాలకు చెందిన అర్థభావాలుకాని భిన్నరాగతాళలయలు కాని ఉండవు. అన్నమయ్య పదాలు ముక్తకాల లాంటివి; ఖావగీతకలు, రసజ్ఞమనోజ్ఞమైనవి. అన్నమయ్యది లక్షణబద్ధిగల పదకవిత. అన్నమాచార్యుని పదరచనను పెదతిరుమలాచార్యుడు ఇలా స్తుతించాడు.

“సురలకు నరులకు సొరిది విన విన
నరుడు తాళ్ల పాక అన్నమయ్య పదములు || వల్లవి ||
చక్కెరై చవిచూపి జాబలై తాచి చల్ల
నక్కజపుమాతు వజ్రాలై మెఱసిని
నిక్కుటద్దములై మా నిలుపు నీడలచూపి
నక్కర తాళ్ల పాక అన్నమయ్యపదములు || సుర ||
వన్నీరై పైఁబూసీఁ గప్రంబై చలువరేఁబీ
మిన్నగల ముత్యములై మెయి నిండిని
వెన్నుబలములై మా వెంటవెంటఁ దిరిగీని
అన్నిట తాళ్ల పాక అన్నమయ్య పదములు || సుర ||
నెట్లిన వేదాంతములై నిత్యములై పొడసూపి
పుట్టుతోనే గురువులై బోధించీని
గట్టి వరాళిచ్చే శ్రీవేంకటనాథుని మెప్పించే
నట్టె తాళ్ల పాక అన్నమయ్యపదములు” || సుర ||
(శేషాచార్యులవారి వ్రాతప్రతి)

'సంకీర్తనలక్షణం' లో అన్నమాచార్యుల పదకవితను గూర్చిన ప్రశంస ఇలా వుంది.

“శ్రుతులై శాస్త్రములై పురాణకథలై సుజ్ఞాన సారంబులై
యతిలోకాగమవీధులై విపుల మంత్రార్థంబులై నీకులై
కృతులై వేంకటశైల వల్లభ రత్తిక్రీడా రహస్యంబులై
సుతులై తాళులపాక అన్నయవచోనూత్న క్రియల్ చెన్నగున్”

అన్నమయ్య పదకవితలో సంగీత సాహిత్యాలు రెండూ సమనిష్పత్తిలో ప్రస్ఫుటమౌతుంటాయి. పరమాత్మయొక్క సర్వవ్యాప్తిని అత డెంత మనోజ్ఞంగా సంకీర్తన చేశాడో చూడండి.

“ఏక దళిలంబునకు నీశ్వరుండై సకల
భూతములలోన దా బొదలు వాడితడు”

ఈ చరణాలు విన్నప్పుడు “ఇందుగల డందులేడని సంది హము వలదు చక్రి సర్వోవగతుం డెందెందు వెదకిచూచిన నందందే గలడు” అన్న పోతన ప్రహ్లాదుని పలుకులు స్ఫురణకు వస్తాయి. వివిధములైన భక్తిభావాలను నిరూపించడంలో అన్నమయ్య పోతన కేమాత్రం తీసిపోడు.

“జలధి కన్యాపాంగ లలితేక్షణములలో
కలిసి వెలుగుచున్న కజ్జలం బితడు”

అనే చరణాల్లోని రూపకాలంకారం రసమెరిగిన సాహితీవేత్తలకు రమణీయంగా భాసిస్తుంది.

వేంకటేశ్వరస్వామికి ఉయ్యాలసేవ చేసే సమయంలో భక్తగాయనుడైన అన్నమయ్య గొంతెత్తి మధురమంజులంగా ఇలా ఆలపించినాడు.

“ఉదయాస్త శై లంబు
 లానర గంబములై న
 ఉడుమండలము మోచె నుయ్యాలా !
 అరయ నాకాశపద
 మడదూలంబై న
 అశీలంబు నిండెనీ
ఉయ్యాలా
 కమలకును భూనతికి
 కదులు కదులుకు మిమ్ము
 కౌగిలింపగజేసె నుయ్యాలా !

ఉదయాస్త శై లాల్ ప్రక్క స్తంభాలుగా గలిగి నక్షత్ర మండలాన్ని అంటే ఆ ఉయ్యాలల్లో వేంకటేశ్వరుడు వవళించగా ఆ సమయంలో ఉయ్యాల కదిలినప్పు డెల్లా లక్ష్మీదేవికి భూదేవికి తన ఆలింగన భాగ్యాన్ని కలుగజేస్తున్నా డని అన్న మయ్య ఈ పదంలో చాల నాజూగ్గా చమత్కరించినాడు.

అన్నమయ్య తాను భావించి అనుభవించిన భక్తి శృంగార వై రాగ్య నీతిధర్మాది తత్వాలను సామాన్య ప్రజాహృదయాల్లో ఉద్బోధించేయాలనే ఆరాటపడినట్లు అతని సంకీర్తనలను పరిశీలిస్తే తేటపడుతుంది. రాగతాళవిన్యాసాదులన్నీ భాషాభావాలకు ఉపస్కారాలుగా, అలంకారాలుగా మాత్రమే అతని పదరచనల్లో ఉన్నాయి.

వేంకటేశ్వరస్వామి కేంద్రరత్నంగా వివిధంగా అన్నమయ్య సాగించిన అసాధారణపదరచనల్లో శృంగారమే ప్రబలంగా ప్రతిఫలించినది. అన్నమయ్య పదాలను వర్ణ్యవిషయాన్ని బట్టి శృంగారపదాలని, వై రాగ్యపదాలని రెండు విధాలుగా విభజింపవచ్చు. శృంగారపదాల్లో పాత్రోచితభాష ప్రయుక్తమయింది. వాటిలో గ్రామ్యములు కూడా హింక మెరిగి పలుకాలి. వై రాగ్యపదాలు లేదా అధ్యాత్మపదాలు అగ్రామ్య రమ్యవిష్టచరితోదారములై ఉండాలట. అన్నమయ్య శృంగారసంకీర్తనాల సంపుటం కాయకోపనిషత్తు, మన్మథవేదం. వాటిలో అన్నమయ్య వెలిబుచ్చినభావాలు, చేసిన కల్పనలు, గుప్పించిన చమత్కారాలు, వినిపించిన పలుకుబళ్లు కోకొల్లలు. అన్ని స్వతంత్రాలే.

అన్నమయ్య ద్రావిడవేదంతో, తమిళ సాహిత్యంతో ప్రత్యక్షసంబంధమున్న విశిష్టాద్వైతాన్ని స్వీకరించి ఆ భాషలోని మధుర భక్తినంతా అనుభవించి తత్తుల్యమైన పదాలను వాగ్గసినాడు. అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక సంకీర్తనలు వైష్ణవమతసూత్రాలు. మోక్షమార్గానికి భక్తి ముఖ్యసాధనమని వైష్ణవమత నమ్మకం. శాంతి, దాస్య, సఖ్య, వాత్సల్య, మధురభావాలనే పంచవిధభక్తి రూపాలున్నాయి. ఈ అయిదు రూపాల భక్తి అన్నమయ్య తన దైవాన్ని ఆరాధించినాడు. ద్రావిడ దివ్యప్రబంధ మార్గంలో ఆలపించిన అన్నమయ్య పదాలు కూడ ద్రావిడవేదతుల్యములు.

అన్నమయ్య మూర్తిభవించిన తెలుగుతనం. అతని 0వన అంతా దేశీయమే. అతని పదాల్లో అడుగడుగునా

సామెతలే. ప్రతి చరణంలోను నానుదులే. అన్నమయ్యకు తెలుగు సాహిత్యంలోను, సంగీతంలోను ఎంత పటుత్వముందో సంస్కృతంలోనూ అంతే పటిమ ఉందని ఈ క్రింది చరణాలను గమనిస్తే తెలుస్తుంది.

ఫాలనేత్రానల ప్రబల విద్యుల్లతా
 కేళీవిహార లక్ష్మీ నారసింహా !
 దారుణోజ్జ్వల ధగధగితదంష్ట్రావ్యలవి
 కారస్ఫులింగ సంకీర్తిడయా
 వై రిదానవ మోరవంశ భస్మీకరణ
 కారణ పగికట వేంకటనారసింహా!”

భజనపద్ధతిలో సాగిన అన్నమయ్య సంకీర్తనరచన చూడండి—

“శరణ శరణ నురేంద్ర సన్నుత శరణ శ్రీవతివల్లభ
 శరణ రాక్షస గర్వసంహర శరణ వేంకటనాయకా”
 ఈ సంకీర్తనను చూచియే పురందరదాసు ఈ క్రింది

సంకీర్తనపంక్తులను రచించి నాడని వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక (పుట 67) తెలిపినారు.

“శరణ శరణ నురేంద్ర వందిత శరణ శ్రీవతిసేవిత
 శరణ పార్వతితనయ మారుతి శరణ సిద్ధివినియకా”
 సంకీర్తనాచార్యుడగు అన్నమయ్య పదరచనల్లోని భక్తిశృంగార గానాంశాలే క్రమంగా రామదాసాదులను చేరి భజన సంప్రదాయంగానూ, క్షీతజ్ఞాదుల నాశయించినాట్యా భిన్నయ సంప్రదాయంగానూ, త్యాగరాజాదులను పొంది సంగీతసంప్రదాయంగాను విస్తృతిపొందినట్లు డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు వివరించారు.

తిస్ర, చతుస్ర, ఖండ, మిత్రాదిగతు లన్నిటియందును అన్నమయ్య సంకీర్తనలున్నాయి. వాటిలో ఆవృత్తముల సంఖ్య హెచ్చించి, తగ్గించి గతుల్లో మార్పును తెచ్చి అన్నమయ్య వైవిధ్యాన్ని సాధించినాడు.

అన్నమయ్యపదాల్లోని రచనానిర్మితి, పదప్రయోగ సరళి అసమానం. అతడు శృంగారకీర్తనలు, ఆధ్యాత్మిక కీర్తనలే కాక ‘శృంగారమంజరి’ అనే లఘుకృతి కూడ విరచించినాడు. అది భక్తిసూన్యతంగా, భావప్రధానంగా సాగిన రచన. విరహిణుల వివిధ మన్నుభావస్థలు, వసంతోత్సవం, జలకీర్తి, మిసిమిజవ్వనుల ఛలోక్తులు ఎన్నో ప్రబంధధోరణిలో శృంగారమంజరిలో విస్తృతంగా గోచరిస్తాయి. ఇలా మంజరి, సగడ, విషమశాతీసీసం మొదలైనవి మనోజ్ఞంగా రచించి అన్నమయ్య దేశీభద్రమన్నకు మెరుగుపెట్టినాడు. ఏల, జోల, లాలి, తుమ్మెదపదం, మంగళహారతిపంది గేయ భేదాలు అన్నమయ్య సృష్టించిన పద సాహిత్యంలో మనకు కనిపిస్తాయి. యతి ప్రాస నియమాలను పాటించడంలో కూడ అన్నమయ్య నిష్ణాతుడు.

వాగ్గేయకారుడూ, లాక్షణికుడూ అయిన సంకీర్తనాచార్యుడగు అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానంలో ఆపారమైన ప్రగతిభను ప్రదర్శించి పదసాహిత్యానికి నవ్యవైతన్యాన్ని చేకూర్చినాడు. *

అనంతము వాఙ్మయ పరిశీలన

సంగ్రహచరిత్ర

ఈ తాళ్లపాక కవుల వాఙ్మయం 1922 - 23 ప్రాంతమునుండి, అప్పటి దేవస్థానపుటుద్వోగియగు కీ॥శే॥ సాధుసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి సూచనపై రాగిరేకులనుండి పరిష్కరణ ప్రకటనకార్యములు ప్రారంభములైనవి. వారు ఈ రాగిరేకులలోని వాఙ్మయమునంతా అప్పటి హైస్ట్రాల్ తెలుగుపండితులు కీ॥ శే॥ వేంకటరమణశాస్త్రి ద్వారా

శ్రీసాధు సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

ఎత్తివ్రాయించినారని, వారు ఉద్యోగనియంత్రణములో వేరొకచోటికి బదిలీకాగా, అప్పటి చెక్కపెట్టెలనిండా ఈ వ్రాసివున్న వాఙ్మయమునంతా నష్టమైపోయినదని శ్రీ సాధుసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారే స్వయముగా నాతో చెప్పిరి. హతశేషమైన ఆ వాఙ్మయమును మహారాజశ్రీ రావు బహద్దూరు శ్రీ కె. సీతారామరెడ్డి, బి.ఎ.బి.ఐ.ఐ.ఐ. (కమిషనరు, తి.తి.దే) గారి అధికారము క్రింద, కీ॥ శే॥ పండిత విజయ రాఘవాచార్యులు (ఎప్పిగిస్టు, తి.తి.దే) వారి పరిష్కరణ ముతో “తాళ్లపాక కవుల లఘుకృతులు” (The Minor Works of Tallapaka Poets) అను పేరుతో మొదటి సంపుటము (Vol I) గ 1935 లో ప్రకటించిరి. తరువాత “అధ్యాత్మసంకీర్తనలు” గల రెండవసంపుటముగ (Vol II) ను 1936 లోను, “శృంగారసంకీర్తనలు” గల మూడవ సంపుటముగ (Vol III) ను 1937 లోను శ్రీమాన్ పండిత ఎ. విజయరాఘవాచార్యులుగారే పరిష్కరించి ప్రకటించిరి.

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి

వారి పరిష్కరణముతోనే తాళ్లపాకవంశమునకు చెందిన చినతిరువెంగళనాథ (చిన్నన్న) రచితములగు మూడు ద్విపదకావ్యములు (i) అష్టమహిషీ కల్యాణము (1937), (ii) ఉషాకల్యాణము (1938), (iii) పరమయోగి విలాసము (1938) ప్రకటితములైనవి.

1940-1941 విద్యాసంవత్సరమునందు తి.తి. దేవ స్థానమువారిచే “శ్రీవేంకటేశ్వర సంస్కృతపాఠశాల”- శ్రీవేంకటేశ్వర ప్రాచ్యకళాశాలగా యాపొందింపబడి, దానిలో తెలుగు, హిందీ, తమిళం మొదలైన విద్యాన్ పట్టములు ప్రారంభింపబడినవి. అట్లనే 1939 సంవత్సరము లోనే “శ్రీవేంకటేశ్వర ప్రాచ్యపరిశోధనసంస్థ” కూడ ప్రారంభింపబడినది. ఆ పరిశోధనాలయములో పలువురు ఉద్ధండ పండితులు పరిశోధనలు సాగించినారు. వారిలో కీ॥ శే॥ మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు, కీ॥ శే॥ వేటూరి

శ్రీ రామవల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ

ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తెలుగునకు సంబంధించిన ప్రముఖులు. కీ॥ శే॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తొలుత ప్రాచ్యకళా శాలలో ఆంధ్రశాఖకు అధ్యక్షులుగ పాఠములు బోధించు చుండిరి. తరువాత కొంతకాలమునకు వారు పరిశోధన కంకీతమైరి. అప్పుడు వారు తాళ్లపాక కవుల వాఙ్మయ మును పరిశోధించి ప్రకటింపబూనిరి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యుల వైరాగ్యవచనగీతములను రేకులలోనున్న వాటితోపాటు, తంజావూరులో లభించినవానినికూడ చేర్చి 1945 సం వత్సరమున “వైరాగ్యవచనమాలికలు” అను పేరుతో వెలయించిరి. తరువాత కీర్తనల భండారమును వరుసగా ప్రకటించుటకు. కీర్తనల రేకులను ఇవి, ఇవి ఫలానా ఫలానా వారివి అని వింగడించి, 1947 లో కీ॥ శే॥ పండిత విజయరాఘవాచార్యులు ప్రకటించిన లఘుకృతులు, కీర్తనల సంపుటముల సంఖ్య కనుబంధించి IV వ సంపుట

ముగ అన్నమయ్య శృంగారకీర్తనల తొలివందరేకులలోని ౪1వ రేకులోని ౩వ పాటనుండి, 60వ రేకు వరకుగల పూర్తి పాటలను ప్రకటించిరి. తక్కినవి III సంపుటమున ముద్రితములుగనే భావించి వదలివేసిరి. తరువాత 1950వ సంవత్సరమున అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనల తొలి వందరేకులలోని 54 రేకులలోని ౩31 పాటలను V సంపుట ముగ ప్రకటించిరి. ఈ మధ్యలో 1949 వ సంవత్సరమున శ్రీ శాస్త్రిగారు, చిన్నన్నరచించిన అన్నమాచార్య చరిత్ర (ద్విపద) 47 పేజీలతో ముగియగా, దానికి 133 పేజీల విపులపీఠికను సంతరించి, ఆ చరిత్రకు సాక్ష్యములిచ్చు కీర్తనలను జోడించి, పైచరిత్రతో కలిపి ప్రకటించినారు. ఈ నడుమకాలములో “శ్రీ వేంకటేశ్వరలఘుకృతులు” అనుపేరుతో నానాకవులు నానావిధవృత్తములతో రచించిన గ్రంథము నొకదానిని ప్రకటించిరి.

చెన్నకేశవాలయం (తాళ్ళపాక)

అన్నమాచార్యుల శిల్పం (తిరుమల)

అన్నమాచార్య కళామందిరం (తిరువతి)

ఈ ఏ గ్రంథముల ప్రకటనతరువాత కాలపురుషుడు శాస్త్రిగారిని మనకు దూరము చేసినాడు. శ్రీ శాస్త్రిగారు ఈ సంపుటములను ముద్రించి ప్రకటించడముతో పాటు, దేవస్థానమువారి సాహాయ్యముతో అన్నమాచార్యుల వర్ధంతి నొకదానిని సాగించుచువచ్చిరి. అందు పండిత ప్రముఖులచేత తాళ్ళపాక వాఙ్మయములోని సాహిత్యమును విమర్శింపజేయుచు, విజయవాడ ఆలిండియా రేడియోవారి సహాయముతో తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తన గానసుధను నలుమూలల వ్యాపింపజేయుచు వచ్చిరి. ఆ సంప్రదాయ మీనాటికిని సాగుచున్నది. వారిసేవ ఈ వాఙ్మయమునకు ఏ సంవత్సరములే ఐనను మరపురాని మహాషధముగా పనిచేసినది.

శ్రీమాన్ ఎ.వి.శ్రీనివాసాచార్యులు తి.తి. దేవస్థాన వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయములో నుండియే 1951 వ సం॥లో VIవ సంపుటమును స్వతంత్రముగను;

VII (1951), VIII (1952) గల అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక సంపుటములను మరియు XIV (1961) గల శృంగార సంకీర్తనల సంపుటమును కీ॥ శే॥ పూజ్యులు రాళ్ళపల్లి అనంత కృష్ణశర్మ గారితో కలిసియు వెలువరించిరి. వీరే స్వయముగా 150పాటల “అన్నమాచార్య సంకీర్తనలు” (ఉత్సవ గాయకోపయోగార్థముద్ధృతములు) సంపుటమును ప్రకటించిరి.

1956లో వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యపరిశోధనాలయము అందున్న పండితులు, సిబ్బందితోపాటు శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయమునకు దేవస్థానం వారిచే అప్పగించబడిన తరువాత, విశ్వవిద్యాలయము అనుమతితో అన్నమయ్య శృంగార సంకీర్తనలుగల XV (1961)నూ, చిన్నతిరుమలాచార్య శృంగారాధ్యాత్మ కీర్తనలుగల XVI (1962), అన్నమయ్య శృంగారకీర్తనలు గల XVII (1963) సంపు

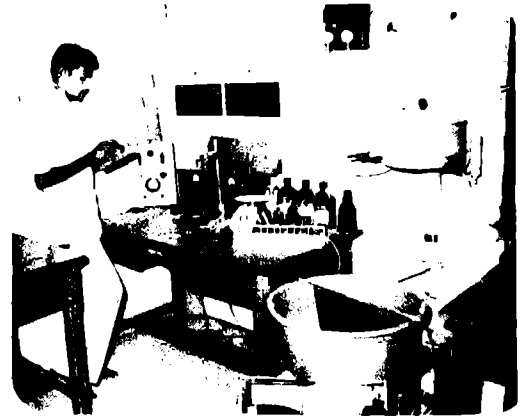
టములను శ్రీమాన్ శ్రీనివాసాచార్యులు గారు స్వతంత్రముగ వెలువరించిరి.

శ్రీవేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారిచేతనే ‘సంగీత సాహిత్యపుష్టిగలవారని’ పేర్కొనబడిన పూజ్యులు శ్రీరాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు మైసూరు ప్రభుత్వకళాశాల నుండి విశ్రాంతి గైకొన్న తరువాత ఈ దేవస్థానములో దఫాలువారీగా కొన్నిసార్లు పనిచేసిరి. వీరే స్వతంత్రముగా IX; X (1952), XI (1955) గల అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక కీర్తన సంపుటములనూ మరియు XII (1956), XIII (1950) గల శృంగారసంకీర్తన సంపుటములను ప్రకటించిరి. ఇంకను స్వరపరచిన 108 అన్నమాచార్య కీర్తనలను i (1955), ii (1956) రెండు సంపుటములుగా వెలువరించి 1962లో శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు విశ్రాంతి గైకొనగా ఈ వాఙ్మయమంతయు కీ॥ శే॥ పి. టి. జగన్నాథరావుగారికి అప్పగింపబడి, వారు XVIII

(1964) సంపుటమును ప్రకటించిరి. XIX, XX (1965) మరియు XXII (1975) సంపుటములను పూజ్యులు కీ॥శే॥ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు, శ్రీ గౌరిపెద్ది రామ సుబ్బశర్మ కలిసి పరిష్కార ముద్రణములు సాగించినారు. కీ॥శే॥ పి.టి. జగన్నాథరావుగారు వరుసగా పెదతిరుమలా చార్యుల అధ్యాత్మ శృంగారసంకీర్తనలుగల XXI (1975), XXIII (1976) సంపుటములను కూడ వెలువరించిరి. శ్రీ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ పరిష్కరణలో XXIV, XXV (1977) గల అన్నమయ్య శృంగారసంకీర్తన సంపుటములు వెలువడినవి.

నూతన స్వరూపం

1978 సం॥ నుండి ఈ సారస్వత ప్రచురణ కార్యక్రమం విస్తృతరూపము ధరించినది. 1974 నుండి పాక్షికముగా, 1976 నుండి పూర్తిగా ఈ కార్యక్రమమును పర్యవేక్షించుచున్న శ్రీ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ, ప్రత్యేకాధికారిగా అన్నమాచార్య వాఙ్మయ పరిష్కరణశాఖ 1979 నుండి ప్రారంభించబడి అవిచ్ఛిన్నముగా సాగుచున్నది. శ్రీ శర్మగారు లోగడ తయారుచేసిన వాటితో సహా XXVI, XXVII (1979), XXVIII, XXIX (1980), XXX (1983) సంపుటములను ముద్రించి వెలువరించిరి. ప్రస్తుతము ముద్రణ పరిసమాప్తదశలో నుండగా XXXII, XXXI సంకీర్తనల సంపుటము నుండి XXXV వరకు గల సంపుటములు పరిష్కరింపబడి ముద్రణకు సిద్ధము చేయడము జరిగినది. ఇవేగాక 1 (1980), 2 (1981) గల అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక సంకీర్తనములను ద్వితీయముద్రణగా పరిష్కరించి ప్రకటించిరి. "అన్నమాచార్య చరిత్ర పీఠిక" (1978) ను మూడవ ముద్రణగా ప్రకటించిరి. ఇంకను అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మిక సంకీర్తనలు 3, 4 సంపుటములను పరిష్కరించి, ద్వితీయముద్రణకై సిద్ధము చేయడమైనది. ఇదికాక ఎన్నడో అచ్చై చెల్లిపోయిన చిన్నన్న ద్విపదకావ్యములుకూడ ప్రస్తుతం పరిష్కరణలో నున్నవి. అవి త్వరలో ముద్రణశాఖము నందగలవు.

శుద్ధి కార్యక్రమం

తెలుగు సాహిత్యానికి, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానానికి పెద్దఅస్తిగా పరిగణింపబడుచున్న ఈ రాగిరేకులను సాంకేతిక సిబ్బందిచే రసాయనిక ప్రక్రియ ద్వారా శుద్ధిచేయించు కార్యక్రమము 1979వ సం॥ నుండి జరుగుచున్నది. ఈ ప్రక్రియలో శుద్ధమైన తామ్రపత్రములు మరల 50 సంవత్సరముల వరకు స్వచ్ఛముగా నుండగలవు. కనుక సాహిత్య పరిశోధకులకు పని సులభము కావచ్చునని ఆశ.

కాన అన్నమాచార్య ఆధ్యాత్మకీర్తనల సంపుటములు-20, పెదతిరుమలాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనల సంపుటము-1, పెదతిరుమలాచార్యుల శృంగారకీర్తనల సంపుటము- చినతిరుమలాచార్యుల శృంగారాధ్యాత్మకీర్తనల సంపుటము-1 (అన్ని కలిసి 30 రేకులుకాబట్టి), కాగా తాళ్లపాకకవుల లఘుకృతుల సంపుటము-1 చిన్నన్న రచించిన ద్విపదకావ్యములు, అన్నమాచార్య చరిత్రతో కూడ-4 వెరిసి-32 సంపుటములు అగును. నారసింహమంత్రి సంఖ్యతో "తాళ్లపాకకవుల వాఙ్మయ నారసింహము" అనుపేరుతో ఈ గ్రంథమండలిని అంతా ప్రకటింపవచ్చును.

- శ్రీ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ

సంగీతాన్ని గురించి చివరించిన మొదటి శాస్త్ర గ్రంథం మన దేశచరిత్రలో భరతముని నాట్యశాస్త్రము. ఈ నాట్యశాస్త్రం కాళిదాసుకూ, రామాయణ కర్తయైన వాల్మీకికి ముందరి యుగానికి చెందినది. అలనాటి ఆధారాలు ఆ గ్రంథాలలోనే వున్నాయి.

రామాయణ గానం

రామాయణంలో బాలకాండ తొలి అధ్యాయాల్లో గాంధర్వతత్వ కోవిదులైన కుశలవులు వాల్మీకి రచించిన రామాయణ శ్లోకాలను గేయములుగా తంత్రిలయ సమన్వితంగా ఏడు శుద్ధ జాతులలో గానం చేశారు అని కనబడుతుంది. ఆనాడు రాగములకు జాతులని పేరు.

భరతుని నాట్యశాస్త్రంలో 'షడ్జ గ్రామము', 'మధ్యమ గ్రామము' అను రెండు గ్రామములు, ఆ గ్రామములనుండి పుట్టిన ఏడు శుద్ధ జాతులు, వదకొండు చిక్కత జాతులు, అని పిలవబడే రాగాల్లో పాడి ఆనాటి సంగీతాన్ని గాంధర్వమని,

చేసే రాగములు కూడా స్వీకారయోగ్యమవుతూ వచ్చాయి అనే వికృత జాతులు. అట్టి వికృత జాతులలో కొన్ని ముఖ్యమైన పేర్లు షాడ్జో దీచ్యవి, గాంధారో దీచ్యవి, మాధ్యమో దీచ్యవి, ఆంధ్రీ, నందయంతి, కార్కారవి మున్నగునవి. ఉదీచ్యవి అనే పేరుగల రాగాలు ఆర్యావర్తమునకు ఉత్తర సరిహద్దులోని జాతుల రాగాలు. ఆంధ్ర ఆర్యావర్తానికి దక్షిణ సరిహద్దులో వెలసిన ఆంధ్ర జాతివారి రాగం.

భరతుని నాట్యశాస్త్రము నాటికే, అనగా క్రీస్తు పూర్వము నాలుగో శతాబ్ది నుండి ఒకటో శతాబ్ది లోపున ఆనాటి ప్రాచీనాంధ్ర జాతి కృషి ఫలితమైన "ఆంధ్ర జాతి" అనే రాగపు లక్షణము భరతుని నాట్య శాస్త్రంలో లభిస్తోంది. సుమారు క్రీస్తు తరువాత ఆరో శతాబ్దము నాటి వాడైన మతంగుని 'బృహదేశి' అనే సంగీత గ్రంథంలోకూడా అదే లక్షణంగల ఆంధ్ర జాతి భాషా రాగములలోనూ, విభాషా రాగములలోనూ, మరి రెండు రకముల ఆంధ్ర రాగములు వుండినట్లు తెలుస్తోంది. వదమూడో శతాబ్దము దక్కనులోని దేవగిరి

గానమనీ అనేవారు. భారతీయ సంగీతము సామవేదము నుండి పుట్టినదని తరచు వింటుంటాము గదా! అంతే గాక సృష్టి కర్తయగు బ్రహ్మాయే ఋగ్వేదము నుండి పాఠ్యమును, సామవేదము నుండి గీతమును, యజుర్వేదము నుండి అభినయమును, అధర్వవేదము నుండి రసములను గ్రహించి ధర్మవ్రతిపాదకము, శిల్ప విశిష్టము, ఇతిహాస సహితమును అగునట్లుగా 'నాట్యము' అను వంచమ వేదమును సృష్టించి భరతమునికి ఉపదేశించెనని నాట్య శాస్త్రములో కనబడుతుంది. నాట్య వేదములో సంగీత మొక ప్రధాన భాగమన్నమాట. ఆనాటి అర్యసమాజములో వేదములపై ఆధారపడిన యితివృత్తముగల సంగీతమునకు "పూర్ణం" అనీ, దేశములోని ఆ యా ప్రాంతముల సామాన్య జనులు తమ నిత్య జీవితములో పాడుకొను సంగీతమునకు 'దేశి' యని వ్యవహారముండేది. షడ్జ గ్రామ, మధ్యమ గ్రామములనుండి పుట్టిన 'శుద్ధజాతులు' అనే రాగములను వైదిక సంబంధమైన గేయములను పాడుట కుపయోగించే వారు. క్రమక్రమముగా ఆంధ్ర నిషాద పులిందశబరాది ఆర్యోత్తరజాతులతో సంబంధ బాంధవ్యాలు స్థిరపడుతున్న కొద్దీ ఆ జాతులవారు గానము

వాస్తవ్యుడైన శార్ఙ్గదేవుని 'సంగీతరత్నాకరము' లో భరత మతంగులు వివరించిన జాతి రాగములలో పాదవలసిన సంస్కృత గేయములు స్వర సహితముగా మనకు లభిస్తున్నవి. వాటిలో ఆంధ్ర జాతి గేయమును ఇక్కడ ఉదాహరిస్తున్నాము. భాష సంస్కృతము! ఇతి వృత్తము శివస్తుతి! ఇటువంటి స్తుతిగీతాలను సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మాయే రచించాడని ఆనాటి వారి విశ్వాసము.

గ రి రి రి రి రి గ రి గ రి ఈ
తరుణేందు కుసుమ ఖచిత జటం :

డా॥ బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావు

భారతీయ సంగీతానికి ఆంధ్రులు చేసిన సేవ ఉదాహరణముగా అందరికీ అందుబాటైన రీతిలో ఇందులో అందించడం జరిగింది.

రి రి గ గ రి మ మ రి గ ప ద ని నీ :
 ; తి ది వ న దీ స లి ల ధౌ త ముఖం ;
 —
 ని రి ని రి ద ని ద ని ప వ మ వ మ రి గ గా ఆ ;
 న గ నూ ను వ్ర ణ యం వే ద ని ధిం ;
 —
 రి రి గ స స మ మ ప ప మ వ మ రి గ గా ;
 వ రి ణా హి తు హి న శై ల గృ హం ;
 ద ని గ గ గా ప వ మ ది గ గా ;
 అ మృ త భ వం గు ణ ర హి తం ;
 ని ని ని ని రి రి రి రి గ ని స ని ని స
 త మ వ ని ర వి శ శి బృ ల న జ ల వ వ స
 —
 వ వ మ రి గ గా :
 గ గ వ వ నుం :
 రి రి గ స మ మా మ వ వ :
 శ ర ణం వ్ర జా అ మి ;
 మ మ ని ని స ని గ వ రి గ గా ; ; ;
 శు భ మ తి కృ త ని ల యం ; ; ;

మవదని సరిగమ-మగరిన నిదవమ-ఇది మధ్యమ గ్రామపు
 సౌవీరి మూర్చన; దీనిలో గాంధారాంశక మూర్చన-గమ
 వదనిసరిగ.

గరిసనిదవమగ అను ఈ స్వరాల్నే పనిదవమగరిస-అని
 మార్పుకొని పాడితే అవే నేటి కల్యాణి రాగస్వరములుగా
 గుర్తించవచ్చు.

భరతుడూ, మతంగుడూ, శార్ఙ్గదేవుడూ చెప్పిన
 లక్షణముల ప్రకారము మధ్యమ గ్రామంలోంచి పుట్టిన సౌవీరి
 మూర్చనలో గాంధారాంశక మూర్చనగా ఆంధ్ర జాతిని
 గానము చేయవలెను.

భరతుని పద్మ గ్రామము నేడు మనకు తెలిసిన ఖరహర
 ప్రియు రాగముతో సమానము. మధ్యమ గ్రామము నేడు
 మనకు తెల్పిన హరి కాంభోజితో సమానము. అనాటి మధ్యమ
 గ్రామపు గాంధారాంశక మూర్చన నేటి హరికాంభోజి నిషా
 దాది మూర్చనతో సమానము. అనగా నేటి కల్యాణికి బీజ
 ప్రాయమైన రాగమే నాటి ఆంధ్ర.

యమన్ : కళ్యాణి

భరతుని నాటి నుండి పదమూడో శతాబ్ది నాటి శార్
 ఙ్గదేవుని వరకు ప్రచారములో నుండిన ఆంధ్ర 13వ శతాబ్ది
 నాటి ఆరణ్య, పారశీక సంస్కృతి ప్రభావమునకు లోనై
 ఆంధ్ర నామము మరుగునబడి అదే స్వర బంధముతో కూడిన
 యమన్ రాగముగాను, కళ్యాణి రాగముగాను అమర్ ఖుస్రీ,
 మున్నగు పారశీక విద్వాంసుల ప్రాబల్యము ద్వారా గుర్తిం
 చుట మొదలైనది. అదే రాసు రాసు హిందూస్థానీ సంగీత
 ములో యమన్ రాగముగాను, కర్ణాటక సంగీతములో

కల్యాణి రాగముగాను తేలివది. మొగల్ దర్బారులో శాన్
 సేన్ వంటి ప్రసిద్ధ గాయకుల రచనల ద్వారా యమన్
 రాగము ప్రసిద్ధి పొందింది. భద్రాచల రామదాసు, క్షేత్రయ్య,
 శ్యాగరాజు, శ్యామశాస్త్రి, దీక్షితులు కల్యాణి రాగములో
 అనేక భక్తిరస పూరిత కృతులను రచించారు. పద్దెనిమిదవ
 శతాబ్దిలో వెంకటమణి కల్యాణిరాగము తురుష్క సంజాత చేత
 శుభ సంవర్ణములలో ప్రయోగించుటకు పనికిరాదని వ్రాయడం
 చరిత్ర తెలియని తొందరపాటు వలన కలిగిన ప్రమాదము.
 భరతుని నాట్య శాస్త్రములో గాంధారోదీచ్యవి, మాధ్యమో
 దీచ్యవి మున్నగు ఆర్యవర్ణమునకు ఉత్తర హద్దులలో
 నుండు ఆర్యేతర జాతులవారి రాగముల వక్కనే దక్షిణ పరి
 హద్దులోని ఆంధ్రజాతి వారి రామునుకూడ యిచ్చట గమ
 నింపదగినది. అంతేకాదు, రుద్రముని మొదటి సంస్కృత
 శాసనములో గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణిని “దక్షిణాపథవతిం ద్వీరపి
 విజిత్వా” అనే ప్రయోగములో ఆంధ్ర చక్రవర్తి యైన
 గౌతమీ పుత్ర శాతకర్ణిని గురించి ‘దక్షిణా పథ పతి’ అని
 ప్రయోగించుట, మరియొక శాసనములో ‘అంధపథియో
 గామో’ అని దక్షిణాపథమునకే అంధపథ మనీ, ఆంధ్ర పథ
 మనీ వ్యవహరించుట-యివి అన్నీ కలిపి ఆలోచిస్తే ‘ఆంధ్ర’
 ‘దక్షిణ’ శబ్దములు ఏకార్థకములని స్పష్టము కావటము లేదు.

తెమ్మెర-దక్షిణపుగాలి, చల్లనిగాలి; తెంకణ, బెంకణం
 దక్షిణం. తెంకణాదితుడనెది. నన్నెచోడ కవిరాజు బిరుదం,
 తెన్నాడు-దక్షిణ ప్రాంతము. (తమిళంలో) తెన్ గాశి-దక్షిణ
 కాశి.

ఇటువంటి ప్రయోగములవలన తెలుగుకూడ ప్రక్షిప్తార్థ
 బోధకమే. ఐతరేయ బ్రాహ్మణమునాడు అంటే క్రీస్తుకు కొన్ని
 శతాబ్దముల ముందు విశ్వామిత్రుని సంతతివారైన ఆంధ్ర,
 శబర, పుళింద, మూతిబాలను జాతుల వారు తండ్రి కావము
 వలన ఆర్యావర్తపు సరిహద్దుల అవతలికి తరలి పోయినట్లు
 తెలుస్తుంది. మెగస్తనీసు కాలమునాటికి వింధ్యకు దక్షిణ
 సరిహద్దులో మౌర్యులకు సమకాలికులుగా ఆంధ్రులు దిట్టమైన
 దుర్గాలతో, బలవంతమైన సైన్యాలతో ఏలుబడి కొనసాగిస్తు
 న్నట్లు తెలుస్తుంది. తమిళ సంస్కృతి అత్యంత ప్రాచీన
 మైనదని తమిళ సోదరులు చెప్పుతూ ఉంటారు. తొల్కా
 ప్పియం, శిలప్పదికారం అనే తమిళ సంగం వాఙ్మయ
 గ్రంథాల్లో-అనాటి చేర చోళ పాండ్య రాజ్యములతో కూడిన
 తమిళ దేశమునకు ఉత్తర సరిహద్దున మహిషమండలమూ
 (మైసూరు) తిరువెంగడమూ (తిరుపతి) కలవనీ అటనుంచి
 వింధ్య పరకూ వ్యాపించిన రాజ్యానికి సూర్ కన్నూర్ (శాతకర్ణి)
 రాజుని చెప్పబడింది. ఆంధ్రీ సంస్కృతి ఆ రాజ్యానిదే. ఐత
 రేయ గాథ అంతకు మించి ప్రాచీనమయినదనప్పమాట.
 ముందు చెప్పుకొన్న శార్ఙ్గదేవుడు దేవగిరిలో యాదవరాజుల
 కొలువు చేస్తూండినప్పుడు (1210 ప్రాంతం) ఓరుగల్లులో కాక
 తీయ గణపతి దేవుని కొలువులో జాయవ సేనాని కేవల గజ
 సైన్యధ్యక్షుడుగానే కాక స్వత్రరత్నావళి, గీతరత్నావళి,
 వాద్యరత్నావళి అనే గ్రంథాలను రచించి ప్రసిద్ధి తెక్కాడు.

ఈ గ్రంథాల్లో జాయవ సేనాని వైదిక సంప్రదాయమును అనుసరించిన మార్గస్పృత్యము, మార్గసంగీతము మాత్రమే కాక తెలుగువారికి జాతీయములనదగిన దేశీ నృత్య రీతులను, దేశీ సంగీత రీతులను అనేకముగా వివరించినాడు. ప్రాచీనాంధ్ర రాజధానియైన శ్రీ కాకుళం, సిద్ధేంద్రయోగి నాట్యకళ కాలుపెట్టిన కూచిపూడి, వదకర్తయైన క్షేత్రయ్యకు జన్మస్థానమైన మొవ్వ వెలసిన “దివిసీమ” యే జాయవసేనాని జన్మ సీమ కావడం మరొక ముఖ్యవిశేషం. కాకతీయులు చాళుక్యులకు తర్వాత ఆంధ్ర సామ్రాజ్యమును ఏలినవారు. అంతవరకు రాజకీయ ఖాషలుగా సంస్కృత, ప్రాకృతములు హిందుచుండిన గౌరవస్థానమును తొలిసారిగా వ్రజల ఖాషయైన తెలుగునకిచ్చినవారు చాళుక్యులు. చాళుక్యుల కాలములో ప్రారంభమైన భారతాంధ్రీకరణము కాకతీయుల కాలములోనూ, తరువాత రెడ్ల కాలములోనూ పూర్తి అయినది. కాని, తెలుగువారి సంగీతమునకు ఆదిపీఠమైన ద్వీపద ఛందస్సునకు కావ్య గౌరవమిచ్చి రంగనాథ రామాయణమును ద్వీపదలో సామాన్యజనుల వినోద వికాసములకు తోలుబొమ్మల వారికి కూడ గానయోగ్యమగునట్లుగా రచించినవారు గోన బుద్ధారెడ్డి, అతని కుమారుడు. ఇదే కాలములో మరొక ప్రక్క శివకవుల జానుతెనుగు ఉద్యమములో వీరవైవాచిక ముతోపాటు సర్వకులసమానత్వము, దేశీయచ్ఛందఃప్రచారము, పాల్కురికి సోముని ద్వీపద కావ్యములద్వారా దేశ వ్యాప్తి పొందాయి. అదే కాకతీయ యుగంలో (పద మూడవ శతాబ్దం) రాయలసీమలో జన్మించి సాగరాంధ్రములోని సింహళదేవుని భక్తుడై, ఓరుగల్లులోని ప్రతాపరుద్రుని ఏలుబడి కూడా చవిచూసిన కృష్ణమాచార్యులు సింహగిరి వచనాలను పేర భక్తికీర్తనలను వ్రాసిన తొలి తెలుగు, వాగ్గేయ కారుడు. తర్వాత యుగంలో ఆంధ్ర రాజ్యాన్ని రెడ్డి వెలమ రాజులు వంతుకున్నారు. రెడ్లకు అద్దంకి, కొండవీడు, రాజమహేంద్రవరములు రాజధానులు కాగా, వెలమలకు రాచకొండ రాజధాని. కొండవీడు నేలిన కుమారగిరి భూపాలుడు అపమాన నర్తకియైన లకుమాదేవికి ప్రయుడు, భరతుని నాట్యశాస్త్రానికి ‘వసంతరాజీయము’ అనే వ్యాఖ్య రాశాడు. పెదకోమటి వేమారెడ్డి ‘సంగీత చింతామణి’ అనే లక్షణ గ్రంథం రాశాడు. రాచకొండ వెలమ భూపతి సర్వజ్ఞ సింగమ నీడు శార్ఙ్గదేవుని సంగీతరత్నాకరానికి ‘సంగీత సుధాకరం’ అనే వ్యాఖ్యానం రాశాడు. విజయనగర సామ్రాజ్య స్థాపకుడు విద్యారణ్యస్వామి హరిహర బుక్కరాయలకు రాజగురువు మాత్రమే గాక ‘సంగీతసారం’ అనే లక్షణ గ్రంథాన్ని రచించాడు. 15 వ శతాబ్దిలో విజయనగర సింహాసనంపైన దక్షిణాదికై ప్రసిద్ధిపొందిన ఇమ్మడి (ప్రౌఢ) దేవరాయల ఆస్థానం ఆంధ్రకవి సారథ్యముడయిన శ్రీనాథుని దీనారటంకాలతో తీర్థమాడించినందుకే కాక, చతురకల్పినాథుడనే సంగీతనాట్యశాస్త్రకోవిదునిచేత శార్ఙ్గదేవుని సంగీత రత్నాకరానికి ‘కళానిధి’ అనే వ్యాఖ్యను వ్రాయించినందుకు కూడా చరితార్థమయింది.

రాళ్ళపాక అన్నమయ్య

15 వ శతాబ్దిలో తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు దయించే వరకు తెలుగుపాట వల్లెసీమలలోను, పామరజన వినోదాలలోను మేలుకొలుపులు, సువ్యపాటలు, వంటపొలాల పాటలు, తుమ్మెదపదాలు, వెన్నెలపదాలు, అల్లనేరేళ్లు, శాకర (జాజర) పాటలు, అక్కల పాటలు, వీరుల పాటలు, ఇత్యాదిగా లిపి బద్ధము కాక, ఆనోదీనుంచి ఆనోదీకి వ్యాపించి, సభాగౌరవం కాని, వూజాపురస్కారాలు కాని లేకుండా ఉండేది. వద్యకవి తయే సాహిత్యం. శివకవులు మొదలుగా కొందరు ద్వీపద కావ్యాలు వ్రాసినా, వాటికి సాహిత్య గౌరవం అంతగా ఉండేది కాదు. అటువంటిస్థితిలో తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి భక్తుడుగా వెలసి, వేలకొలది తెలుగు పాటలను స్వామికి అంకితంగా, స్వామియే నాయకుడుగా, సామాన్యజనుల జాను తెలుగులో శృంగార కీర్తనలను, శిష్యభాషలో అధ్యాత్మకీర్తనలను రచించి, దేవుడి కొలువులో తెలుగు పాటకు పెద్ద పీట వేయించిన వదకవిజా పితామహుడూ సంగీర్తనాచార్యుడూ తాళ్ళపాక అన్నమయ్యగారు. అందుకనే, ఆ కాలపు వండితులకు తెలుగుపాట ఇంపుసొంపులు అందించి ఒప్పించడానికి ఆయన సంగీర్తనలక్షణం అనే గ్రంథాన్ని సంస్కృతంలోనే వ్యాప్తి అయిన మనుమడు చినతిరుమలాచార్యుడు దానిని తెలుగులోనికి అనువదించాడు. అన్నమాచార్యులే కాక, ఆయన కుమారుడు పెదతిరుమలాచార్యుడు, మనుమడు చినతిరుమలాచార్యుడు కూడా వందలకొలది కీర్తనలు వ్రాసి, స్వామికి అంకితమిచ్చారు. ఆధునిక యుగంలో శాంతినికేతనానికి గురుదేవుడు రవీంద్రునిలాగా, ఆనాడు అన్నమాచార్యులు స్వామికి అంకితంగా కూర్చిన కీర్తనలు ఎన్ని విధముల ఇతివృత్తములనో, అలంకార శాస్త్రములో చెప్పిన నాయికా నాయక భేదములకు, అవస్థాభేదములకు, దృష్టాంతములుగా శ్రీపాత్రలు పాడుకొనేవి, పురుషపాత్రలు పాడుకొనేవి, సంవాదగీతులు, స్వామివారి వేరువేరు దైవనందిన సేవకులకు, బ్రహ్మోత్సవ గరుడోత్సవాది ఉత్సవాలకు, ఎన్నో సందర్భాలకు పనికివచ్చే కీర్తనలు, శాస్త్రీకములు, లౌకికములు, రాజకీయములు, సాంఘికములు, గిరినియమాలు చొప్పించినవదాలు ఏలు, జాజరలు, వెన్నెలపదాలు, లాలిపాటలు, శోభనాలు, మేలుకొలుపులు, దంపుళ్ళు, నలుగులు, కూగూగులు, చాంగుభళాలు తందానలు, ఇత్యాదులుగా తాళ్ళపాకవారు తెలుగుపాటను దిద్దితిర్చి నన్ని విధాల మరే వాగ్గేయకారుడు ఏభాషలోనూ చేయలేదంటే అతిశయోక్తి ఎంత మాత్రమాకాదు. ఈ పాటలన్నీ విధితప్పకుండా, స్వామివారి అలయమండపములో నృత్య గానములతో ప్రదర్శిస్తూ వుండేవారన్న విషయం గుర్తుంచుకోవాలి. అమృతదేవరాయల ఆదరముతో పెదతిరుమలాచార్యులు, చినతిరుమలాచార్యులు ఈ కీర్తనలను రాగిరేకులపై చెక్కించి, తిరుపతిలో సంగీర్తనభాండారము అనే అరలో పెట్టించి ఉండకపోతే ఈ సంగీర్తన సంపద తిరుపతి దేవస్థానము వారిద్వారా ఇప్పటికీ 22 సంపుటములైనా మనకు లభించేవికావు.

ఇంకొక ముఖ్య విశేషమేమంటే పద కవితా పితామహుడైన అన్నమాచార్యుడు కర్నాటక సంగీత పితామహుడు, కన్నడ పద క ర అయిన పురందరదాసులకు సమకాలికుడూ, వయస్సులో జ్యేష్ఠుడు కూడా! ఈ యిరువురి మహాభక్తుల సమావేశమును గురించి అన్నమాచార్యుల మనుమడు చిన తిరుమలాచార్యుడు తాను రచించిన అన్నమాచార్య చరిత్ర అను ద్విపద కావ్యములో మనోహరంగా వర్ణించాడు. అన్నమాచార్యుల మనుషలూ, పురందరదాసులు విజయనగర పాలకులైన అచ్యుత దేవరాయల, సదాశివదేవరాయల ప్రోత్సాహముతోనూ 'స్వరమే శకళానిధి' రచించిన రామానాథ్యుని తోడ్పాటుతోను కర్నాటక సంగీతమును సరళీ, జంట స్వరములూ, గీతములూ, అలంకారములు, వర్ణములూ అనే కృమితరగతి వద్దతిలో సంగీత విద్యార్థులకు శిక్షణ మార్గము సేర్పాటుచేసినందున, రాజులు కన్నడ రాజ్య రమారములు గనుక, రాజకీయ వ్యవహారభాష తెలుగైనను మన సంగీతమునకు కర్నాటక సంగీతమని పేరుపడి పోయింది.

తాళ్ళపాకవారు పెట్టిన వరపడులలో మన సంగీత వాహిని ఆ తరువాతి శతాబ్దాలలోని మూడు పెద్దపాయలుగా ప్రవహించింది. తాళ్ళపాక వారి శృంగార వచముల ననుసరించి పదకవితను మరింత వరిపక్వ స్థితికి తీసుకొచ్చినవాడు క్షేత్రయ్య. ఇతడు కృష్ణాజిల్లా మొవ్వ నివాసి. దాదాపు యితని పదములన్ని మొవ్వలోని మువ్వగోపాలనికే అంకితములు. మువ్వగోపాల భక్తుడగు క్షేత్రయ్య తన పదములన్నింటిని నాట్యాభినయమున కనుగుణముగా సాహిత్యరసభావము రాగ స్వరూపములో వెనవేసికొని విభిన్న మనోవస్థలను సాత్విక భావములను అభినయించుట కనువుగా రచించాడు. ఈ విధముగా పదకవితా శాఖను పెంపొందించిన ప్రముఖులలోని కొందరు సారంగపాటి, సభాపతయ్య, గోవిందస్వామి, మనం శేనయ్య మున్నగువారు.

శృంగార కీర్తనలు క్షేత్రయ్యుడు రచనలలో పదములుగా స్థిరపడగా అధ్యాత్మ భావము భక్తి భావము ఆధారము చేసికొన్న పాటలు కీర్తనలుగానూ, సంగీర్తనలుగాను పేరు పడ్డాయి. ఈ సంగీర్తనలు భక్త సమూహము బృందములుగా మందలములుగా ఆలయ ప్రాంగణములో తీర్చి కూర్చుని గాని, లేక రాసవద్దతిలో వలయాకారముగా నృత్యముచేస్తూ తిరుగుతూ గాని, గానముచేసే భజన, సంగీర్తన గోష్ఠల సంప్రదాయము వీర్పడింది. ఇటీ కీర్తనకారులలో ఆది పురుషుడు కంచెర గోవన్న, లేక భద్రాచల శ్రీరామభక్తుడైన రామదాసు. గోల్కొండ తానిషా కొలువులో తాసిల్దారయిన గోపన్న భద్రాచలంలోని శ్రీరాముని ఆలయకైంకర్యమునకు గాను వృభుత్వ ధనము వెచ్చించుట, గోల్కొండ తానిషా గోవన్నను చెఱసాలలో నుంచి బాధించుట మొదలుగా గల కథ ఆంధ్రదేశములోని ఆదాల గోపాలమునకు పరిచితమే. ఆంధ్ర దేశములో రామమందిరములేని గామము లేదు, రామదాసు కీర్తనలు పాడని మందిరము లేదు.

సంగీర్తన శాఖను పెంపొందించిన వారిలో రామాయణ కథను అధ్యాత్మవరముగా చక్కని రాగవరుసలలో కీర్తనలుగా రచించిన అధ్యాత్మరామాయణ కర్తయైన మునిపల్లె సుబ్రహ్మణ్య కవి, తరువాత "మోక్షగుండ రామాయణ" కర్తయైన తాళ్ళూరి నారాయణ కవి ప్రసిద్ధులు.

తాళ్ళపాకవారు ఒరవడి వేసిన సంగీత సంస్కృతి వాహినిలో మూడో పాయ 'యక్షగాన వద్దతి'. ఈ వద్దతిలోనే తయారయిన సిద్ధింద్రయోగి 'భామాకలాపం', నారాయణతీర్థుల 'కృష్ణలీలా తరంగిణి' కూచిపూడి నర్తక కుటుంబాల నాట్యప్రదర్శనకు ఒరవడు లైనవి.

1585 లో విజయనగర సామ్రాజ్యము పతనమయ్యాక సామంతులైన నాయక రాజులు తంజావూరులో స్వతంత్ర రాజ్యము నెలకొల్పుకున్నారు. సంగీతవిద్యాంసులూ, నర్తకులూ, కవిపండితులు, మన ఆంధ్రదేశ ప్రాంతముల నుండి రాజాశ్రయం కోసం తంజావూరు వలసపోయేవారు. అటువంటి నర్తక కుటుంబాలలో ఒకటి అచ్యుత నాయకుని నుండి 'మేలట్టూరు' అనే గ్రామాన్ని అరణంపొంది అక్కడ స్థిరపడ్డది. మేలట్టూరి వీరభద్రయ్య, కాశీనాథయ్య, వెంకటాచలశాస్త్రి ఈ వీరిలో గొప్పగా చెప్పుకోతగ్గ వాగ్గేయ కారులు. వీరభద్రయ్య యెన్నోపదములూ, కీర్తనలూ రచించాడు. నాట్యాభినయానికి పనికివచ్చే శబ్దాలను రచించాడు కాశీనాథయ్య. ఉషాపరిణయమూ, రుక్మాంగద, ప్రహ్లాద మున్నగు యక్షగానాలను రచించాడు వెంకటాచల శాస్త్రి.

నాయక రాజులు

నాయక రాజులలో రఘునాథుడూ, విజయ రాఘవుడు, విద్వత్ కవివోషకులు మాతృమే కాక వ్యయముగా కవులూ, వాగ్గేయకారులు. విజయ రాఘవుడు రచించిన యక్షగానం "విప్రనారాయణ చరిత్ర" ఐహరసంపతంగా వుంటుంది. ఆయన ఆస్థాన కవయిత్తిరంగాజమ్మ 'మన్నూరుదాసు విలాస' మనే యక్షగానాన్ని రచించింది. అందులో కథానాయకుడు విజయ రాఘవుడే. నాయక రాజులు 'సరస్వతీ మహల్' అనే పుస్తక భాండాగారాన్ని నెలకొల్పి 'విజయ భువన' మనే రంగశాలలో యక్షగానాలను ప్రదర్శించేవారు.

నాయక రాజులను ఓడించి తంజావూరు నాకగ్రిమించిన మహారాష్ట్రరాజులు నాయకరాజులు నెలకొల్పిన సంస్కృతి సంప్రదాయాలన్నిటిని కొనసాగించారు. రాజకీయ సాంస్కృతిక విద్వద్ భాషయైన తెలుగును తాముకూడ నేర్చుకుని అందులో విరివిగా కావ్యములను, పదములను, యక్షగానములను రచించారు. అట్టివారిలో గణనియుడు "శాహశీ". తిరువారూరులోని శివమూర్తియైన త్యాగరాజస్వామి సేవకై "శంకరవల్లకి సేవా", విష్ణుమూర్తి సేవకై 'విష్ణు వల్లకి సేవా' అనే గేయ ప్రబంధాలను శాహశీ రచించారు. ఈ ప్రబంధాలను యిప్పటికీ, అక్కడి ఆలయాల్లో నాట్యాభినయములతో ప్రదర్శిస్తుంటారు. శాహశీ మహారాజుకు ఆస్థాన కవియైన "గిరిరాజ కవితీ వ్యయాన పౌతుగిడే, ప్రసిద్ధ

వాగ్గేయకారుడు త్యాగరాజు. శాహజీ సోదరుడు తులజాజీ మహారాజు 'సంగీత సారామృతం' అనే లక్షణ గ్రంథం రచించారు.

కీర్తన రచనాశిల్పమును సంగీత బంధములో మరింత కట్టుదిట్టము జేసి, నేటి సంగీతసభా సంప్రదాయమునకు మూలకందమైన, కృతిగా దిద్ది తీర్చిన వాగ్గేయ కారులలోని ప్రధానులు త్యాగరాజు, ముత్తుస్వామి దీక్షితులు, శ్యామశాస్త్రి. వీరిని కర్ణాటక సంగీతమూర్తి, త్రయం అంటారు. ముగ్గురి కృతులలోను ఇష్టదేవతా భక్తి ప్రధానము. త్యాగరాజు కృతుల చివర 'త్యాగరాజమత' అవి శ్రీరామునకు అంకితములుగాను, దీక్షితుల కృతుల చివర 'గురుగుహ' అనే సుబ్రహ్మణ్య స్వామికి అంకితములుగాను, శ్యామశాస్త్రి కృతుల చివర శ్యామకృష్ణ సహోదరి అని వారి ఇలువేలుపయిన కామాక్షి దేవికి అంకితములుగాను రచించారు. సాంప్రదాయక సంగీత వాహిని ఈ ముగ్గురి రచనలలోను పెద్ద జలాశయ రూపంలో పోగువడి, సంగీతసభా సంప్రదాయం అనే నూతన మైదానంలోనికి ఆకస్మికంగా జారిపడే బహువేగపూరితమైన జలపాతం లాగా కనిపిస్తుంది. వీరిలో ఏ ఒక్కరి రచనయైనా పాడనిదే ఈనాడు ఏ కర్ణాటక సంగీత సభా రక్షింపబడు అంటే ఎంత మాత్రమూ అతిశయోక్తి కాదు.

తెలుగువారు కాక పోయినా తెలుగులోను, (సంస్కృతంలోను) కృతులను రచించిన మూర్తి త్రయసంతర వాగ్గేయకారులలో ప్రసిద్ధులైనవారు తంజావూరు చతుష్టయం అని పేరు పొందిన పడివేలు, హిన్నయ్య, శివానందం, చిన్నయ్యగార్లు, తిరువాంకూరు మహారాజు స్వాతి తిరునాళ్ళు, మైసూరు సదాశివరావు, మైసూరు వాసుదేవాచారి గారలు!

సంస్థానాల్లో పోషణ

దక్షిణాదిని తంజావూరు, మైసూరు, తిరువాంకూరు, దక్కనులో గోలకొండ హైదరాబాదులలో సంస్థానాధీశులవలెనే ఉత్తరాంధ్రలో విజయనగరం, బొబ్బిలి, పితాపురం, దక్షిణాంధ్రలో వెంకటగిరి, కర్వేటినగరం మొదలగు ప్రాంతాల తెలుగు జమీందార్లు సంగీతసాహిత్య విద్యత్కవులను పోషించే వారు. విజయనగర పాలకుడయిన ఆనంద గజపతి మహారాజు స్వయంగా విద్వాంసుడు, బహుభాషాకోవిదుడు, సంగీతజ్ఞుడు. ఆయన ఆశ్రయంలో వీణ వేంకటరమణుడు, నందిగామ వెంకన్నగార్లు, దుర్వాసుల సూర్యనారాయణ సోమయాజులు, హరికథా పితామహుడు అజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణుడు గారు వర్ణిల్లారు. పితాపురం ఆస్థాన విద్వాంసులైన ప్రసిద్ధ వీణాచార్యులు తుమరాడ సంగమేశ్వరశాస్త్రిగారు దాసు శ్రీరాములు గారితో కలిసి కొన్ని కృతులు, జావళీలు రచించారు. సంగ

మేశ్వరులు శాంతినికేతనంలో రవీంద్రుని అతిథిగా ఆయనకు కర్ణాటక సంగీతాన్ని వినిపించి మెప్పించిన మనీషి. వాయులీన విద్వాంసులు ద్వారం వేంకటస్వామి నాయుడు గారు విజయనగర దర్బారులోనే తమ కళావిద్య తీవితానికి ప్రాతిపదికలు వేసుకొన్నారు.

త్యాగరాజు శిష్యులకు ప్రశిష్యులయిన పారువల్లి రామ కృష్ణయ్యవంతులు, హరి నాగభూషణం, పిరాట్ల శంకరయ్య గారలు తమ అసంఖ్యాకులయిన శిష్యులద్వారా కర్ణాటక త్రిమూర్తుల సంప్రదాయం ద్వారా వెలువడిన సంగీత వాహినిని బహుముఖాలుగా విస్తరింప జేశారు.

ఈ శతాబ్ది దెబ్బదిఏండ్లలో కర్ణాటక సంగీత ప్రచారము నకు తెలుగు దేశమున బహువిధ ప్రోత్సాహం లభించింది. ఏబది ఏండ్ల క్రితం మద్రాసులో కాక, ఏ కాకినాడలోనో విజయవాడ లోనో గుంటూరులోనో ఒక్కొక్క సంగీత సభ ఉండేది. ఆ గానసభలలో పాల్గొనడానికి తప్పనిసరిగా మద్రాసు ప్రాంతం నుంచే సంగీత విద్వాంసులను ఆహ్వానించేవారు. శోతలుగా, ఆనాటి సమాజంలో తలపాగాల నెక్డైలవారు మాత్రం వచ్చేవారు. పదేని ఇరవయ్యేని ఏండ్లకు, ఒకవైపు పాల్గొనే ప్రామాణికలయిన తెలుగు సంగీత విద్వాంసుల సంఖ్య హెచ్చడమూ, రెండవవైపు శ్రోతలసంఖ్యకూడా హెచ్చడమూ చెప్పుకోదగ్గ మార్పు. జిల్లాకేంద్రాలలోనే కాక, మారుమూల గ్రామాలలో కూడా త్యాగరాజు సంగీత సభలు నెలకొల్పి, దేశం నలుమూలలనుంచి విద్వాంసులను పిలిపించి గానసభలు చేయించడం, గ్రామఫోను, రేడియో, రేడియో కేంద్రాల సంఖ్య పెరగడంతో, నిత్యసంగీత కార్యక్రమాలద్వారా మన సంగీత సంప్రదాయంపట్ల అవసరం రాసురాను తగ్గి, అవజ్ఞ కూడా నానాటికీ తరుగుతోంది. అయినా, ఇంకా, ఈనాడు సభకు వస్తూండే వేలాది శ్రోతలలో ఆ వింటున్న సంగీతములో ఇది నాది, నా వారసత్వమే అనే భావం కలగవలసినంతగా కలగటంలేదు - మన సంగీత సభలు ప్రత్యేక వ్యక్తి ప్రతిభా ప్రకరణాలుగా మాత్రం కాకుండా, మన సంప్రదాయాల ప్రచారానికై వద్దతి ప్రకారం సమాచార సమన్వితంగా సభలు ఏర్పాటుచేస్తూ ఉండవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. అంతేకాక, బహుసంఖ్యాక జనం పాల్గొని ఆనందించడానికి వీలయిన సామూహిక గానగోష్ఠులయిన మన సాంప్రదాయక సంగీత సంగీత గోష్ఠులను, భజన గోష్ఠులను జానపద కళామేళలను ఏర్పాటుచేసి, మన కళలలో ఇది భాగ్యవంతుల కళ, ఇది పేదవారి కళ అనే వ్యత్యాసాలు రాసురాను నిర్మూలం కావడానికి తోడ్పడే రీతిని, తగుప్రయత్నాలు స్వతంత్ర సంగీత సంస్థల ద్వారాను, ప్రభుత్వం ద్వారాను జరగవలసి ఉంది. ఆనాడు మన సంగీత సంపద తెలుగువారైన ప్రజలందరికీ సమానంగా ఆస్వాదయోగ్యం కాగలదు. •